

ΣΤΕ 643/2019 [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΆΡΘΡΩΝ 47 ΠΑΡ. 5 ΚΑΙ 47B ΤΟΥ Ν. 998/1979 προς το συνταγμα]*

Περίληψη

- Παρά την απόλυτη διατύπωση του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο συνταγματικός νομοθέτης είχε τη βούληση να απαγορεύσει τη χρησιμοποίηση αναδασωτέων εκτάσεων, ακόμη και για σκοπούς ιδιαίτερης σημασίας για το δημόσιο συμφέρον, που δεν μπορούν να καλυφθούν με άλλο τρόπο. Ως εκ τούτου, δεν αποκλείεται η θέσπιση από το νομοθέτη ρυθμίσεων, με τις οποίες παρέχεται η δυνατότητα να εγκριθεί, σε εξαιρετικές περιπτώσεις δημοσίου συμφέροντος, επέμβαση σε έκταση που έχει κηρυχθεί αναδασωτέα, ακόμη και πριν αυτή ανακτήσει τη δασική μορφή της, προκειμένου να εκτελεσθεί έργο το οποίο αποβλέπει στην εξυπηρέτηση ανάγκης με ιδιαίτερη κοινωνική, εθνική ή οικονομική σημασία, αν η εκτέλεση του έργου στην έκταση αυτή είναι απολύτως αναγκαία και επιτακτική, με αποτέλεσμα η παρέλευση του απαιτούμενου για την πραγματοποίηση της αναδάσωσης χρονικού διαστήματος να οδηγούσε σε ματαίωση του επιδιωκόμενου δημόσιου σκοπού.

Εξαρχής, άλλωστε, ο εκτελεστικός του Συντάγματος ν. 998/1979, διέκρινε τα σημαντικά, κατά τις αντιλήψεις της εποχής εκείνης, έργα υποδομής, δηλαδή στρατιωτικά έργα, για τα οποία αναγνώρισε τη δυνατότητα να εκτελούνται και σε αναδασωτέες εκτάσεις, το αυτό δε προβλέφθηκε από το νομοθέτη μεταγενεστέρως, για την εκτέλεση σημαντικών έργων υποδομής, όπως, μεταξύ άλλων, των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας [Α.Π.Ε.] και των συνοδών τους έργων. Ειδικότερα, για τα έργα αυτά εκδίδεται έγκριση επέμβασης ακόμη και σε αναδασωτέες εκτάσεις, κατόπιν ειδικής αιτιολογίας για την ιδιαίτερη σημασία του έργου και την αναγκαιότητα εκτέλεσής του στην αναδασωτέα έκταση πριν από την πραγματοποίηση της αναδάσωσης, βάσει διατάξεων που κρίθηκαν σύμφωνες με το Σύνταγμα, με την απόφαση 2499/2012 της Ολομελείας του Δικαστηρίου, λόγω της εξαιρετικής σημασίας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τη βιώσιμη ανάπτυξη και ενόψει του ότι, πάντως, η άδεια επέμβασης, σε αντίθεση με την άρση της αναδάσωσης, δεν συνεπάγεται μεταβολή του νομικού χαρακτήρα της αναδασωτέας έκτασης, αλλά μόνο προσωρινή δυνατότητα επέμβασης, με την υποχρέωση αποκατάστασης του δασικού χαρακτήρα της έκτασης, μετά την παύση λειτουργίας της δραστηριότητας, κατά τρόπον ώστε να διατηρείται ο προστατευτικός χαρακτήρας της αναδάσωσης.

Καθ' όσον αφορά στη μεταβίβαση κατά κυριότητα δασών και δασικών εκτάσεων που εκχερσώθηκαν πριν από την ισχύ του Συντάγματος του 1975 [11 Ιουνίου 1975] και καλλιεργούνται γεωργικώς, η διάταξη του άρθρου 47 παρ. 5 επ. του ν. 998/ 1979 δεν διακρίνει αν οι εκχερσώσεις αυτές έγιναν νομίμως, βάσει διοικητικής πράξης που διαθέτει το τεκμήριο της νομιμότητας, ή αυθαίρετως. Δεδομένου, όμως, ότι το άρθρο 13 του Κεφαλαίου Α της προσβαλλομένης υπουργικής απόφασης αφορά, κατά το γράμμα του, τις εκχερσώσεις που έγιναν προ του Συντάγματος του 1975 "χωρίς άδεια", με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι, στην περίπτωση αυτή [των αυθαίρετων εκχερσώσεων προ της 11ης Ιουνίου 1975], η εξαγορά και παραχώρηση της κυριότητας δασών και δασικών εκτάσεων αντίκειται στα άρθρα 24 παρ. 1 και 117 παρ. 3 του Συντάγματος αλλά και στις συνταγματικές αρχές της ισότητας και του κράτους δικαίου.

Το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος επιβάλλει την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, των δασών και των δασικών εκτάσεων και τη λήψη μέτρων για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Το τελευταίο εδάφιο της διάταξης αυτής του Συντάγματος επιτρέπει τη μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, μόνον αν "προέχει για την εθνική οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον", και η νομοθεσία προέβλεπε, διαχρονικώς, τη δυνατότητα παραχώρησης δασικών εκτάσεων για αγροτική καλλιέργεια, η οποία τελούσε πάντοτε - ασχέτως, δηλαδή, από την έκδοση οριστικού παραχωρητηρίου ή την παρέλευση μακρού χρόνου - υπό την προϋπόθεση ότι διατηρείτο η γεωργοδενδροκομική καλλιέργεια. Στις περιπτώσεις αυτές, η παραχωρούμενη δασική έκταση δεν αποχαρακτηριζόταν, ούτε έχανε το δασικό της χαρακτήρα οριστικώς, αλλά επιτρεπόταν η χρησιμοποίησή της για μόνιμη γεωργική εκμετάλλευση, αποκλεισμένης κάθε περαιτέρω αλλαγής χρήσης της σε οικιστική ή άλλη, ενώ, μετά τη διαπίστωση της έλλειψης ή απώλειας της ως άνω προϋπόθεσης, η παραχώρηση υπέκειτο σε ανάκληση με διοικητική πράξη, η οποία συνεπαγόταν την εφαρμογή των διατάξεων της δασικής νομοθεσίας.

Η διάταξη, όμως, αυτή, του άρθρου 24 παρ. 1 (εδ. τελευταίο) του Συντάγματος, αφορά περιπτώσεις μεταβολής, για το μέλλον του προορισμού ορισμένων δασικών εκτάσεων, προκειμένου αυτές να αποδοθούν εφεξής σε γεωργική χρήση, και δεν τυγχάνει εφαρμογής επί δασών και δασικών εκτάσεων που καταστράφηκαν χωρίς νόμιμη αιτία (πρβ. ΣτΕ 453/2014 7μ.), με οποιοδήποτε τρόπο (πυρκαγιά, εκχέρσωση κ.λπ.), είτε πριν, είτε μετά την έναρξη ισχύος του Συντάγματος του 1975. Για τις εκτάσεις αυτές, ισχύει και υπερισχύει η αυστηρότερη ρύθμιση του άρθρου 117 παρ. 3 του Σ., η οποία επιβάλλει την κήρυξη της δασική έκτασης που αποσιλώθηκε παρανόμως ως αναδασωτέας, κατά δέσμια αρμοδιότητα, ανεξαρτήτως της παρόδου μακρού χρόνου από την καταστροφή της, και αποκλείει τη διάθεσή της για κάθε άλλο σκοπό δημοσίου συμφέροντος που θα δικαιολογούσε κατά νόμο επέμβαση στο δάσος πριν την καταστροφή του.

Υπό τα δεδομένα αυτά, κατά την άποψη που επικράτησε στο Τμήμα, η εξαγορά δασών/δασικών εκτάσεων που εκχερσώθηκαν προ του 1975 αυτογνωμόνως, προκειμένου να καλλιεργηθούν, και η μεταβίβαση κυριότητας, έναντι τιμήματος, στους κατόχους αυτών, υπό την προϋπόθεση ότι η αγροτική χρήση συνεχίζεται έως την έκδοση της πράξης εξαγοράς και θα συνεχισθεί και στο μέλλον, αντίκεινται προς τα άρθρα 24 παρ. 1 και 117 παρ. 3 του Συντάγματος, όπως βασίμως προβάλλεται. Εξάλλου, ναι μεν επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, να εγκριθεί επέμβαση σε καείσες ή παρανόμως αποψιλωθείσες δασικές και αναδασωτέες εκτάσεις, υπό την προϋπόθεση ότι η επέμβαση εξυπηρετεί ανάγκη με ιδιαίτερη κοινωνική, εθνική ή οικονομική σημασία, στην κρινόμενη, όμως, περίπτωση, η επίκληση της ενίσχυσης της εθνικής οικονομίας και της απασχόλησης γίνεται όλως αορίστως, ενώ η αυθαίρετη εκχέρωση και εν συνεχεία αγροτική εκμετάλλευση δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων - και μάλιστα από πρόσωπα μη ασχολούμενα κατ' επάγγελμα με τη γεωργία -, η δημιουργία πολυετών πραγματικών καταστάσεων και η αποτροπή "αντιδικίας πολιτών και υπηρεσιών για τη χρήση των ακινήτων" δεν συνιστούν, επ' ουδενί, επίκληση εξαιρετικής ανάγκης με ιδιαίτερη κοινωνική, εθνική ή, έστω, οικονομική σημασία, που θα δικαιολογούσε την έγκριση των, αυθαιρέτως πραγματοποιηθεισών προ του 1975, εκχερσώσεων δασών και δασικών εκτάσεων, αδιαφόρως αν οι εκτάσεις αυτές καλλιεργήθηκαν έκτοτε επί δεκαετίες. Από τη φύση δε του πράγματος, οι εκχερσώσεις αυτές έχουν γίνει ανεπιλέκτως και ασυνδέτως προς κρατικούς αναπτυξιακούς σκοπούς ή άλλους λόγους δημοσίου συμφέροντος, δημιουργούν τετελεσμένες καταστάσεις και εμποδίζουν το σχεδιασμό αγροτικής πολιτικής, σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να θεωρηθεί ότι η ρύθμιση επιδιώκει θεμιτό σκοπό εξ εκείνων που περιγράφονται στο άρθρο 106 Σ. Επιπλέον, η ευνοϊκή μεταχείριση των αυθαιρέτως καλλιεργησάντων δάση και δασικές εκτάσεις, χωρίς άδεια της αρμόδιας αρχής, και η μεταβίβαση των εκτάσεων αυτών κατά κυριότητα στους καλλιεργητές τους αντίκεινται και στις συνταγματικές αρχές του κράτους δικαίου και της ισότητας, αφού θέτουν την κατηγορία αυτή προσώπων - όχι απαραίτητως αγροτών, μετά την απάλειψη του αρχικώς προβλεφθέντος, με το ν. 4061/2012, σχετικού όρου -, που έδρασαν αυθαιρέτως, σε πλεονεκτική θέση έναντι όσων δεν προέβησαν αυτογνωμόνως σε αποψίλωση δασικών εκτάσεων ή έναντι όσων το έπραξαν μεν, αλλά αποβλήθηκαν από δασικές εκτάσεις που είχαν αυτοβούλως καταλάβει, επειδή η Διοίκηση στην περίπτωση αυτή, προέβη, ως όφειλε, στις νόμιμες ενέργειες αποβολής τους.

Ούτε, άλλωστε, η πάροδος μακρού χρόνου συνιστά λόγο που καθιστά νόμιμη την αυθαίρετη εκχέρωση και την παύση υπαγωγής της έκτασης στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, δεδομένου ότι, κατά παγία νομολογία, το Σύνταγμα δεν επιτρέπει στο νομοθέτη να θεσπίσει χρονικούς περιορισμούς στην υποχρέωση αναδάσωσης δάσους ή δασικής έκτασης που έχουν καταστραφεί, ούτε ανέχεται, ως εκ τούτου, τη διατήρηση - πολλώ δε μάλλον, την προστασία - πραγματικών καταστάσεων που θεμελιώνονται σε αυθαίρετη καταστροφή δασικής βλάστησης. Ως

εκ τούτου, η αντίθεση προς το Σύνταγμα της γενικευμένης "νομιμοποίησης" εκχερσώσεων χιλιάδων στρεμμάτων δασικής γης δεν θεραπεύεται από την υποχρέωση συνέχισης της αγροτικής καλλιέργειας στο διηνεκές, επί ποινή ανάκλησης της παραχώρησης, ή από την καταβολή, πέραν του τιμήματος απόκτησης της έκτασης (που καθορίστηκε σε ιδιαιτέρως χαμηλά επίπεδα και μειώθηκε, μάλιστα, στο 1/4 της αντικειμενικής αξίας της, έναντι του 1/3 που ίσχυε πριν), χρηματικού ανταλλάγματος που θα χρησιμοποιηθεί για την "αναδάσωση" ή "δάσωση" αντίστοιχων εκτάσεων, που βρίσκονται στην ίδια ή σε όμορη περιοχή, άλλως, εντός της ίδιας διοικητικής ενότητας ή όμορης αυτής, ελλείψει δε αυτών, σε άλλη έκταση που θα υποδειχθεί από τη δασική υπηρεσία, κατά το άρθρο 45 παρ. 8 του ν. 998/1979. Ειδικώς δε ως προς το τελευταίο αυτό ζήτημα, η επίμαχη διάταξη προβλέπει ότι η χρήση του ανταλλάγματος που θα καταβάλει ο ενδιαφερόμενος επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί, κατά πρώτο λόγο, για "αναδάσωση" άλλων εκτάσεων, για τις οποίες θα υφίστατο, ούτως ή άλλως, υποχρέωση αναδάσωσης, κατά το Σύνταγμα (117 παρ. 3) και το νόμο, με αποτέλεσμα, στην περίπτωση αυτή, να μην αναπληρώνεται ο δασικός πλούτος, που η παραχωρούμενη δασική έκταση διέθετε προτού εκχερσωθεί παρανόμως.

Για τους ίδιους λόγους, διαπιστώνεται αντίθεση προς το Σύνταγμα και της παρ. 13 του άρθρου 47 του ν. 998/1979, που προβλέπει έγκριση επέμβασης και αλλαγή χρήσης δασικής έκτασης, σύμφωνα με το άρθρο 47 Β του νόμου, όταν οι κάτοχοι δασικών εκτάσεων που εκχερσώθηκαν αυθαίρετως προ της ισχύος του Συντάγματος του 1975 και καλλιεργούνται αγροτικώς δεν επιθυμούν να καταβάλλουν το τίμημα εξαγοράς και να τις αποκτήσουν κατά κυριότητα. Πέραν αυτών, η νεώτερη ρύθμιση του άρθρου 47 παρ. 5 του ν. 998/1979 προβλέπει ότι οι εκχερσωθείσες, προ του Συντάγματος του 1975 δασικές εκτάσεις, οι οποίες εξαγοράζονται από ιδιώτες, "δεν υπάγονται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας" και, όπως αναφέρει το Δημόσιο στο έγγραφο απόψεων προς το Δικαστήριο (υπ' αρ. πρωτ. 174976/3740/5.11.2018 της Δ/σης Προστασίας Δασών και Αγροπεριβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας), δεν αποτυπώνονται στο Δασολόγιο, το οποίο, όπως βασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση, προσαρμόζεται στο πραγματικό δεδομένο των αυθαίρετων εκχερσώσεων, κατά παράβαση και του άρθρου 24 παρ. 1 εδ. δ' του Σ., που επιβάλλει τη σύνταξη δασολογίου, με αντικειμενικό σκοπό την προστασία δασών και δασικών εκτάσεων. Επίσης, παρά το γεγονός ότι η προγενέστερη ρύθμιση του άρθ. 29 του ν. 4061/2012 (Α' 66) εξαιρούσε από τη δυνατότητα εξαγοράς τις [εκχερσωθείσες προ του Σ. 1975] εκτάσεις που περιλαμβάνονταν σε κυρωμένους δασικούς χάρτες ως δάση, δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις, η επίδικη ρύθμιση του άρθρου 47 παρ. 5 του ν. 998/1979 δεν επάναλαμβάνει την εξαίρεση αυτή, ενώ μάλιστα, μετά το ν. 4546/2018, η προθεσμία υποβολής δηλώσεων υπαγωγής έχει επιμηκυνθεί έως τις 8.8.2020, αδιαφόρως αν η έκταση για την οποία θα υποβληθεί αίτημα εξαγοράς έχει - ή θα έχει έως τότε - περιληφθεί σε κυρωθέντα δασικό χάρτη. Τέλος, όπως βασίμως προβάλλεται, αν υποβληθεί αίτημα υπαγωγής στα άρθρα 47 παρ. 5 έως 14 [ή 47 Β] του ν. 998/1979 εκτάσεων εντεταγμένων στο ΟΣΔΕ, εντός της προθεσμίας άσκησης

αντιρρήσεων κατά του αναρτηθέντος δασικού χάρτη, καθυστερεί επί έξι μήνες, ειδικώς ως προς τις εκτάσεις αυτές, η διαδικασία θεώρησης και κύρωσης των δασικών χαρτών, με σκοπό να διευκολυνθούν οι ενδιαφερόμενοι στη συνέχιση της καλλιέργειας και στην υποβολή των σχετικών αιτήσεων υπαγωγής στις επίμαχες διατάξεις, και, κατά συνέπεια, βραδύνει ακόμη περισσότερο, χωρίς αποχρώντα, από συνταγματικής απόψεως, λόγο, η κατάρτιση του δασολογίου.

Κατά τη γνώμη του Προέδρου του Τμήματος, Αντιπροέδρου Α. Ράντου, ο οποίος μειοψήφησε, η επίδικη ρύθμιση των παρ. 5 και 13 του άρθρου 47 του ν. 998/1979 αφορά δάση και δασικές εκτάσεις που έχουν παρανόμως αποψιλωθεί προ μακρού χρόνου (προ του 1975) και έκτοτε καλλιεργούνται διαρκώς, με αποτέλεσμα να μην παρίσταται αδικαιολόγητη, κατά τον ασκούμενο, εν προκειμένω από τον ακυρώτικό δικαστή οριακό έλεγχο συνταγματικότητας, η εκτίμηση του νομοθέτη ότι, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, δεν ενδείκνυται η αναδάσωση των εκτάσεων, αλλά η διατήρηση των γεωργικών καλλιεργειών που ασκούνται στη συγκεκριμένη θέση επί σχεδόν 40 έτη και η, κατόπιν εξαγοράς, μεταβίβαση της κυριότητας στους κατόχους τους υπό διαλυτική αίρεση ή, κατ' επιλογήν τους, η έγκριση (αναδρομικώς) επέμβασης και αλλαγής χρήσης. Τούτο ενόψει και του ότι μόνη η αγροτική εκμετάλλευση εξαγγέλλεται ρητώς, στο άρθρο 24 παρ. 1 του Σ., ως τομέας σημαντικός για την εθνική οικονομία και, κατά συνέπεια, ως κατ' εξοχήν λόγος υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογεί την αλλαγή χρήσης δασικών εκτάσεων. Ο σκοπός δε αυτός, της διατήρησης των υφισταμένων από μακρού γεωργικών εκμεταλλεύσεων, εξυπηρετείται λυσιτελώς με την επιβολή υποχρέωσης συνέχισης της καλλιέργειας στο διηνεκές, επί ποινή, αφενός, ανάκλησης ("αυτοδίκαιης ακύρωσης") της παραχώρησης και του χορηγηθέντος τίτλου κυριότητας και, αφετέρου, υπαγωγής της έκτασης στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, ενώ, παραλλήλως, λαμβάνεται μέριμνα για την εξαίρεση από τη δυνατότητα εξαγοράς των εκτάσεων που εμπίπτουν σε περιοχές ειδικής προστασίας του άρθρου 19 του ν. 1650/1986 (περιοχές απόλυτης προστασίας ή προστασίας της φύσης, φυσικά, εθνικά ή περιφερειακά πάρκα, ΕΖΔ, ΖΕΠ, ΚΑΔ, εκτός αν η αγροτική χρήση προβλέπεται από το ειδικό καθεστώς τους) και για τη διατήρηση του περιβαλλοντικού - δασικού ισοζυγίου, κατά τρόπον ώστε η παραχωρούμενη, εν τοις πράγμασι μη δασική, έκταση να αναπληρώνεται από άλλη που αναδασώνεται ή δασώνεται. Θα εμφανιζόταν δε ως αδικαιολογήτως αντιφατικός ο συνταγματικός νομοθέτης αν εθεωρείτο ότι επιτρέπει μεν την εφεξής δημιουργία νέων πραγματικών καταστάσεων εις βάρος του δασικού πλούτου, επιτρέποντας σήμερα τις εκχερσώσεις για αγροτική εκμετάλλευση, απαγορεύει, όμως, την νομιμοποίηση, με πολλαπλό αντάλλαγμα, εκχερσώσεων που έχουν γίνει πριν από σαράντα χρόνια, για σταθερή αγροτική εκμετάλλευση, που συνεχίζεται αδιαλείπτως. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, άλλωστε, δεν μπορεί πλέον να γίνεται λόγος για προστατευτέο οικοσύστημα, αφού αυτό έχει προ πολλού απολέσει την ιδιότητα αυτή, χωρίς δυνατότητα ανάταξης. Συνιστά δε, πάντως, λόγο εξαιρετικού δημοσίου συμφέροντος,

ανάλογο με τις λοιπές νομοθετικά ή νομολογιακά γενόμενες δεκτές εξαιρέσεις από τη διατύπωση της ρύθμισης του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος, η, υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις και συνθήκες, άδεια προς συνέχιση γεωργικής εκμεταλλεύσεως. Εξάλλου, η ταχεία κατάρτιση και ολοκλήρωση του δασολογίου, που συνιστά λόγο υπερτέρου δημοσίου συμφέροντος, όχι μόνο δεν διευκολύνεται με την υιοθέτηση της αντίθετης γνώμης, αλλά καθυστερεί και παρακωλύεται περαιτέρω από την ανάγκη περιπτωσιολογικής εξέτασης πλήθους διοικητικών και άλλων πράξεων, που προδήλως θα έχουν εκδοθεί κατά την διαρρεύσασα τεσσαρακονταετία. Κατά τη γνώμη, συνεπώς, αυτή, οι ως άνω ρυθμίσεις των παρ. 5 επ. και 13 του άρθρου 47 του ν. 998/1979 κρίνονται συνταγματικώς ανεκτές.

Το τμήμα άγεται στην κρίση ότι οι διατάξεις του άρθρου 47 παρ. 5 επ. του ν. 998/1979, κατά το μέρος που αναφέρονται σε εκχερσώσεις που έγιναν αυθαιρέτως, και του άρθρου 47 Β του ίδιου νόμου αντίκεινται στο Σύνταγμα και δεν μπορούν να παράσχουν νόμιμο έρεισμα στην προσβαλλόμενη πράξη, η οποία και θα έπρεπε να ακυρωθεί, ως καθορίζουσα "τον τρόπο και τη διαδικασία" της μεταβίβασης κυριότητας ή χρήσης και χορήγησης άδειας επέμβασης, κατ' εφαρμογή των διατάξεων αυτών. Το ζήτημα της αντισυνταγματικότητας των προαναφερθεισών διατάξεων πρέπει να παραπεμφθεί στην Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Πρόεδρος: Αθ. Ράντος

Εισηγητής: Μ. Σωτηροπούλου

*Συναφείς οι αποφάσεις ΣτΕ 644-646/2019

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

2. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η ακύρωση της απόφασης 156586/2798/19.5.2017 του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Β' 1782/23.5.2017), η οποία τιτλοφορείται "Καθορισμός του τρόπου και της διαδικασίας χορήγησης της έγκρισης γεωργικής εκμετάλλευσης, των απαιτούμενων δικαιολογητικών, των υποχρεώσεων του δικαιούχου και κάθε αναγκαίας λεπτομέρειας για την εφαρμογή των άρθρων 47 και 47Β του νόμου ... 998/1979 όπως αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 36 του ν. 4280/2014 και το άρθρο 12 του ν. 4315/2014 αντίστοιχα και τροποποιήθηκαν με τα άρθρα 2 και 4 του ν. 4467/2017".

3. Επειδή, ο αιτών Σύλλογος, ισχυριζόμενος ότι με την προσβαλλόμενη πράξη απομειώνεται, κατά παράβαση του Συντάγματος, η προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων και προκαλείται υποβάθμιση αυτών και του φυσικού περιβάλλοντος, ασκεί την αίτηση με έννομο συμφέρον, δεδομένου ότι, κατά την

έννοια του άρθρου 90 περ. ζ' του ισχύοντος Κώδικα Δικηγόρων (ν. 4194/2013, Α' 208), η συνταγματικώς κατοχυρωμένη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος περιλαμβάνεται μεταξύ των ζητημάτων, για τα οποία αναγνωρίζεται στους δικηγορικούς συλλόγους το δικαίωμα να ασκούν ένδικα βοηθήματα (ΣτΕ 805/2016 7μ., 3632/2015 Ολομ. κ.ά.).

4. Επειδή, οι περισσότεροι λόγοι που προβάλλονται με την κρινόμενη αίτηση δεν στρέφονται ευθέως κατά των ρυθμίσεων της προσβαλλόμενης υπουργικής απόφασης, αλλά κατά του κύρους των διατάξεων των άρθρων 47 παρ. 5 επ. και 47B του ν. 998/1979, οι οποίες πλήσσονται, μεταξύ άλλων, ως αντισυνταγματικές, κατά το μέρος που προβλέπουν, η μεν πρώτη, εξαγορά και παραχώρηση της κυριότητας δασών και δασικών εκτάσεων που εκχερσώθηκαν αυθαιρέτως για γεωργική χρήση προ του Συντάγματος του 1975, η δε δεύτερη, έγκριση επέμβασης σε δάση και δασικές εκτάσεις που εκχερσώθηκαν, ομοίως αυθαιρέτως, για γεωργική εκμετάλλευση, μετά το Σύνταγμα του 1975. Οι λόγοι αυτοί παραδεκτώς προβάλλονται με την κρινόμενη αίτηση, διότι το τυχόν ανίσχυρο των εφαρμοστέων εν προκειμένω διατάξεων του ν. 998/1979 συνεπάγεται την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης, η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του νόμου αυτού και εξειδικεύει τις ρυθμίσεις του ή θεσπίζει λεπτομέρειες εφαρμογής του (ΣτΕ 1972/2012 Ολομ., 2469/2008 Ολομ., 1792/1997 Ολομ., 3281/2017 7μ., 1031/2015 7μ., 96/2009 7μ., 1095/2001, 2112/1984 κ.ά.). Ως εκ τούτου, η εν λόγω κανονιστική πράξη προσβάλλεται εμπροθέσμως και εν γένει παραδεκτώς και η κρινόμενη αίτηση πρέπει να εξετασθεί κατ' ουσίαν.

5. Επειδή, το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος, όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων (Α' 84), ορίζει τα εξής: «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. Η σύνταξη δασολογίου συνιστά υποχρέωση του Κράτους. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον». Περαιτέρω, στο άρθρο 117 [παρ. 3 - 4] του Συντάγματος ορίζεται ότι: «3. Δημόσια ή ιδιωτικά δάση και δασικές εκτάσεις που καταστράφηκαν ή καταστρέφονται από πυρκαγιά ή που με άλλο τρόπο αποψιλώθηκαν ή αποψιλώνονται δεν αποβάλλουν για το λόγο αυτό το χαρακτήρα που είχαν πριν καταστραφούν, κηρύσσονται υποχρεωτικά αναδασωτέες και αποκλείεται να διατεθούν για άλλο προορισμό. 4. Η αναγκαστική απαλλοτρίωση δασών ή δασικών εκτάσεων που ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου επιτρέπεται μόνο υπέρ του Δημοσίου σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 17, για λόγους δημόσιας ωφέλειας· διατηρείται πάντως η μορφή τους αμετάβλητη ως δασική». Εξάλλου, στο άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζονται τα ακόλουθα:

«1. Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας. Λαμβάνει τα επιβαλλόμενα μέτρα για την αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου, από την ατμόσφαιρα και τα υπόγεια ή υποθαλάσσια κοιτάσματα, για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και την προαγωγή ιδίως της οικονομίας των ορεινών, νησιωτικών και παραμεθόριων περιοχών», ενώ, σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 1 του Συντάγματος, «Η εργασία ... προστατεύεται από το Κράτος, που μεριμνά για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών και για την ηθική και υλική εξύψωση του εργαζόμενου αγροτικού και αστικού πληθυσμού».

6. Επειδή, με τις ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος καθιερώνεται υποχρέωση των κρατικών οργάνων να λαμβάνουν, στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας, ιδιαίτερα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Ειδικώς δε για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις, ο συντακτικός νομοθέτης έλαβε ιδιαίτερη μέριμνα, εισάγοντας ειδικότερες διατάξεις, βάσει των οποίων τα δασικά οικοσυστήματα υπάγονται σε αυστηρό προστατευτικό καθεστώς, προς τον σκοπό της διαφύλαξης της οικολογικής ισορροπίας και της διατήρησης της κατά προορισμό χρήσης τους, η οποία καθορίζεται ευθέως εκ του Συντάγματος (ΣτΕ 696/2016 κ.ά.). Εντός του πλαισίου αυτού, αφενός μεν ανατίθεται στον κοινό νομοθέτη η υποχρέωση να θεσπίσει τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων, αφετέρου δε επιβάλλεται απαγόρευση της μεταβολής του προορισμού τους. Παρέχεται, ωστόσο, στο νομοθέτη η δυνατότητα να επιτρέψει, κατ' εξαίρεση, την αλλοίωση της μορφής τους, εφόσον συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος, υπό τον όρο, πάντως, ότι, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, κρίνεται προηγουμένως από τα αρμόδια όργανα ότι η θυσία της δασικής βλάστησης είναι πράγματι επιβεβλημένη και δεν υπερβαίνει το απολύτως αναγκαίο μέτρο για την ικανοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού δημοσίου συμφέροντος (ΣτΕ 2456/2017, 696/2016, 2153/2015 Ολομ. κ.ά.). Εξάλλου, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 24 παρ. 1, 106 παρ. 1 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος προκύπτει ότι ο συντακτικός νομοθέτης, σταθμίζοντας, αφενός, την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και, αφετέρου, άλλους παράγοντες αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως εκείνους που σχετίζονται με την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας, την αξιοποίηση του εθνικού πλούτου, την ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης, τη διασφάλιση της οικονομικής ελευθερίας και την εξασφάλιση εργασίας στους πολίτες, επιτάσσει το συγκερασμό των σκοπών αυτών, κατά τρόπο που θα διασφαλίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη (πρβ. ΣτΕ 549/2015 7μ., 1492/2013 7μ. κ.ά.). Περαιτέρω, το άρθρο 117 παρ. 3 του Συντάγματος επιβάλλει την υποχρέωση κήρυξης ως αναδασωτέων των δημοσίων και ιδιωτικών δασών και δασικών εκτάσεων που καταστρέφονται από πυρκαγιά ή αποψιλώνονται από

οποιαδήποτε αιτία, με σκοπό την ανάκτηση της δασικής μορφής τους, και απαγορεύει τη διάθεσή τους για άλλο προορισμό, ανεξαρτήτως, κατ' αρχήν, της παρόδου μακρού χρόνου από την καταστροφή τους (ΣτΕ 1713/2018, 1441, 696/2016, 3168/2015, 2153/2015 Ολομ., 4249/2014 7μ., 677/2010 Ολομ., 2862/2007 7μ., 2778/1988 Ολομ. κ.ά.). Η συνταγματική αυτή διάταξη δεν επιτρέπει επεμβάσεις σε αναδασωτές εκτάσεις για την εξυπηρέτηση συνήθους δημοσίου συμφέροντος που θα δικαιολογούσε, σύμφωνα με το προπαρατεθέν άρθρο 24 παρ. 1 [εδ. τελευταίο] του Συντάγματος, τη θυσία δασικής γης μη υπαγομένης στο αυξημένο προστατευτικό καθεστώς των αναδασωτών εκτάσεων (πρβ. ΣτΕ 2153/2015 Ολομ., σκ. 12). Παρά την απόλυτη διατύπωση, όμως, του ως άνω άρθρου 117 παρ. 3, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο συνταγματικός νομοθέτης είχε τη βούληση να απαγορεύσει τη χρησιμοποίηση αναδασωτών εκτάσεων, ακόμη και για σκοπούς ιδιαίτερης σημασίας για το δημόσιο συμφέρον, που δεν μπορούν να καλυφθούν με άλλο τρόπο. Ως εκ τούτου, δεν αποκλείεται η θέσπιση από το νομοθέτη ρυθμίσεων, με τις οποίες παρέχεται η δυνατότητα να εγκριθεί, σε εξαιρετικές περιπτώσεις δημοσίου συμφέροντος, επέμβαση σε έκταση που έχει κηρυχθεί αναδασωτέα, ακόμη και πριν αυτή ανακτήσει τη δασική μορφή της, προκειμένου να εκτελεσθεί έργο το οποίο αποβλέπει στην εξυπηρέτηση ανάγκης με ιδιαίτερη κοινωνική, εθνική ή οικονομική σημασία, αν η εκτέλεση του έργου στην έκταση αυτή είναι απολύτως αναγκαία και επιτακτική, με αποτέλεσμα η παρέλευση του απαιτούμενου για την πραγματοποίηση της αναδάσωσης χρονικού διαστήματος να οδηγούσε σε ματαίωση του επιδιωκόμενου δημόσιου σκοπού (ΣτΕ 2499/2012 Ολομ., πρβ. ΣτΕ 453/2014 7μ.). Εξαρχής, άλλωστε, ο εκτελεστικός του Συντάγματος ν. 998/1979, διέκρινε τα σημαντικά, κατά τις αντιλήψεις της εποχής εκείνης, έργα υποδομής, δηλαδή τα στρατιωτικά έργα, για τα οποία αναγνώρισε τη δυνατότητα να εκτελούνται και σε αναδασωτές εκτάσεις, το αυτό δε προβλέφθηκε από το νομοθέτη μεταγενεστέρως, για την εκτέλεση σημαντικών έργων υποδομής, όπως, μεταξύ άλλων, των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας [Α.Π.Ε.] και των συνοδών τους έργων. Ειδικότερα, για τα έργα αυτά εκδίδεται έγκριση επέμβασης ακόμη και σε αναδασωτές εκτάσεις, κατόπιν ειδικής αιτιολογίας για την ιδιαίτερη σημασία του έργου και την αναγκαιότητα εκτέλεσής του στην αναδασωτέα έκταση πριν από την πραγματοποίηση της αναδάσωσης, βάσει διατάξεων που κρίθηκαν σύμφωνες με το Σύνταγμα, με την απόφαση 2499/2012 της Ολομελείας του Δικαστηρίου, λόγω της εξαιρετικής σημασίας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τη βιώσιμη ανάπτυξη και ενόψει του ότι, πάντως, η άδεια επέμβασης, σε αντίθεση με την άρση της αναδάσωσης, δεν συνεπάγεται μεταβολή του νομικού χαρακτήρα της αναδασωτέας έκτασης, αλλά μόνο προσωρινή δυνατότητα επέμβασης, με την υποχρέωση αποκατάστασης του δασικού χαρακτήρα της έκτασης, μετά την παύση λειτουργίας της δραστηριότητας, κατά τρόπον ώστε να διατηρείται ο προστατευτικός χαρακτήρας της αναδάσωσης.

7. Επειδή, ο ν. 998/1979 «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας» (Α' 289) ρυθμίζει, στο πέμπτο κεφάλαιο (άρθρα 37 - 44), τα

θέματα κήρυξης και άρσης αναδάσωσης και προβλέπει, στο έκτο κεφάλαιο (άρθρα 45 - 61), όπως αντικαταστάθηκε στο σύνολό του με το άρθρο 36 του ν. 4280/2014 (Α' 159), τις επιτρεπόμενες επεμβάσεις σε δάση και δασικές εκτάσεις. Ειδικότερα, στο άρθρο 38 παρ. 1 του νόμου, όπως τροποποιήθηκε με τα άρθρα 35 παρ. 1 του ν. 4280/2014 (Α' 159) και 32 παρ. 1 του ν. 4342/2015 (Α' 143) και ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο δημοσίευσης της προσβαλλόμενης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ορίζεται ότι: «1. Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις, που καταστράφηκαν ή καταστρέφονται συνεπεία πυρκαγιάς, αποψίλωσης ή άλλης αιτίας, κηρύσσονται υποχρεωτικά ως αναδασωτέα ανεξαρτήτως της ειδικότερης κατηγορίας αυτών ή της θέσης στην οποία βρίσκονται. Της κήρυξης της αναδάσωσης εξαιρούνται εκτάσεις για τις οποίες, πριν την καταστροφή της δασικής βλάστησής τους από πυρκαγιά, έχει χορηγηθεί έγκριση επέμβασης σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Κεφάλαιο Έκτο του παρόντος νόμου». Περαιτέρω, στο άρθρο 45 του αυτού ν. 998/1979, όπως ίσχυε μετά την τροποποίησή του με τα άρθρα δέκατο τρίτο του ν. 1822/1988 (Α' 272), 2 παρ. 1 του ν. 2941/2001 (Α' 201), 1 παρ. 10 του ν. 3208/2003 (Α' 303), 19 παρ. 1 του ν. 3377/2005 (Α' 202), 2 παρ. 2 του ν. 4203/2013 (Α' 235), 36 του ν. 4280/2014 (Α' 159) και 1 και 5 παρ. 1 του ν. 4467/2017 (Α' 56/13.4.2017), ορίζονται τα εξής: «1. Δεν επιτρέπεται, εν όλω ή εν μέρει, οποιαδήποτε επέμβαση που συνεπάγεται μεταβολή του προορισμού των δασών και δασικών εκτάσεων, πλην όσων ορίζονται ως επιτρεπτές στο παρόν Κεφάλαιο. 2. Κάθε επιτρεπτή, κατά τις διατάξεις του παρόντος, επέμβαση σε δάση και δασικές εκτάσεις αποτελεί εξαιρετικό μέτρο. Επέμβαση σε δάση και δασικές εκτάσεις ως και σε δημόσιες χορτολιβαδικές και βραχώδεις εκτάσεις, σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 3 παράγραφος 5 εδάφιο ε' του παρόντος νόμου, όπως ισχύει, επιτρέπεται μετά από έγκριση. Η έγκριση αυτή χορηγείται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, μετά από εισήγηση της οικείας δασικής αρχής, εκτός αν ορίζεται αλλιώς στη διάταξη της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου ή στις διατάξεις των άρθρων 46 έως 61. ... 3. Η έγκριση επέμβασης, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου, εκδίδεται για συγκεκριμένη έκταση εμφανιζόμενη σε τοπογραφικό διάγραμμα με συντεταγμένες κορυφών, βασιζόμενες στο Εθνικό Γεωδαιτικό Σύστημα Αναφοράς ΕΓΣΑ '87, κατόπιν υποβολής σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου, εφαρμοζόμενης αναλόγως ως προς την έγκριση αυτή και της διάταξης της παραγράφου 6 του παρόντος άρθρου. Η ανωτέρω έγκριση χορηγείται υπό την προϋπόθεση ότι για τη συγκεκριμένη χρήση δεν είναι δυνατή η διάθεση δημοσίων εκτάσεων μη υπαγομένων στις προστατευτικές διατάξεις του παρόντος νόμου. Στην περίπτωση που βεβαιώνεται από την αρμόδια αρχή ότι δεν είναι δυνατή η διάθεση των παραπάνω εκτάσεων, τότε εξετάζεται από την αρμόδια δασική υπηρεσία εάν μπορούν να διατεθούν δημόσιες εκτάσεις των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, άλλως, διατίθενται δασικές εκτάσεις ή δάση. Η παραπάνω γενική απαγόρευση του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου αυτής δεν ισχύει, εφόσον πρόκειται για εκτέλεση στρατιωτικών έργων που αφορούν άμεσα στην εθνική άμυνα της χώρας, για διανοίξεις δημοσίων οδών, για την κατασκευή και

εγκατάσταση αγωγών φυσικού αερίου και πετρελαϊκών προϊόντων, την κατασκευή και εγκατάσταση έργων ηλεκτροπαραγωγής από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Α.Π.Ε.), περιλαμβανομένων των μεγάλων υδροηλεκτρικών σταθμών και κάθε απαραίτητου έργου για τη λειτουργία αυτών, καθώς και των δικτύων σύνδεσής τους με το Σύστημα ή το Δίκτυο του άρθρου 2 του ν. 2773/1999 (Α' 286), η χάραξη των οποίων προβλέπει διέλευσή τους από δάσος ή δασική έκταση ως και για έργα εκμετάλλευσης ορυκτών πρώτων υλών, με εξόρυξη, διαλογή, επεξεργασία και αποκομιδή αυτών, τη διάνοιξη οδών προσπέλασης και την ανέγερση εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τις ανάγκες εκμετάλλευσης και διαλογής και επεξεργασίας, καθώς και για τις επεμβάσεις του άρθρου 56 του παρόντος» (δηλ. τα ορειβατικά καταφύγια). «4. Σε περίπτωση που για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα ή έργο απαιτείται Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ) ή υπαγωγή σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (ΠΠΔ), με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού ή του οικείου Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, τότε η έγκριση επέμβασης ενσωματώνεται αντίστοιχα σε αυτές. Για τις επεμβάσεις του παρόντος Κεφαλαίου απαιτείται η έκδοση πράξης χαρακτηρισμού. Σε όσες περιοχές υπάρχει θεωρημένος ή αναρτημένος δασικός χάρτης λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας ή η μορφή που απεικονίζεται στο χάρτη. 5. Κατά τη χορηγούμενη στα πλαίσια έκδοσης της ΑΕΠΟ ή υπαγωγής των Πρότυπων Περιβαλλοντικών Δεσμεύσεων (ΠΠΔ) γνωμοδότηση των δασικών υπηρεσιών εξετάζεται η συμβατότητα του έργου με τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, η μη ύπαρξη άλλων διαθεσίμων δημοσίων εκτάσεων, που δεν υπάγονται στις προστατευτικές διατάξεις του παρόντος νόμου με την επιφύλαξη του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου και οι τυχόν απαιτούμενες τροποποιήσεις των ισχυόντων διαχειριστικών σχεδίων και των εγκεκριμένων μελετών αναδάσωσης. Σε περίπτωση θετικής γνωμοδότησης τίθενται με αυτήν όροι και περιορισμοί για την ελαχιστοποίηση των τυχόν αρνητικών επιπτώσεων από την εκτέλεση και λειτουργία του έργου. ... 6.α. Μετά την έκδοση της ΑΕΠΟ ή την υπαγωγή σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (ΠΠΔ) με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού ή του οικείου Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης εκδίδεται πράξη πληροφοριακού χαρακτήρα της αρμόδιας Δασικής Αρχής με την οποία εξειδικεύονται οι όροι και οι προϋποθέσεις κάθε επέμβασης, αναφέρονται δε σε αυτήν, ιδίως, τα στοιχεία του δικαιούχου, τα όρια, η θέση και το εμβαδόν της έκτασης, ο σκοπός της επέμβασης, ο χρόνος διάρκειάς της, με δυνατότητα ανανέωσής της. Αναφέρονται επίσης, η διαδικασία έκπτωσης του δικαιούχου σε περίπτωση μη τήρησης των όρων της επέμβασης, το ύψος του ανταλλάγματος χρήσης, τα όρια, η θέση και το εμβαδόν της προς αναδάσωση έκτασης, καθώς επίσης και οι όροι αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος μετά τη λήξη του χρόνου διάρκειας της επέμβασης. β. [...] 7. Ο δικαιούχος της επέμβασης εγκαθίσταται στην έκταση μετά την έκδοση των απαιτούμενων αδειών για την εκμετάλλευση ή εγκατάσταση του έργου ή της δραστηριότητας. 8. Κάθε επιτρεπτή επέμβαση σε δάσος, δασική έκταση ή στις δημόσιες εκτάσεις των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, που προβλέπεται κατά τις διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου,

ενεργείται κατόπιν καταβολής ανταλλάγματος χρήσης και υποχρεωτικής αναδάσωσης ή δάσωσης έκτασης ίδιου εμβαδού με εκείνης στην οποία εγκρίθηκε η επέμβαση. Η έκταση αυτή πρέπει να βρίσκεται στην ίδια περιοχή ή σε όμορη αυτής, ελλείψει δε έκτασης εντός της ίδιας διοικητικής ενότητας ή όμορης αυτής, σε άλλη που θα υποδειχθεί από τη δασική υπηρεσία. Η αναδάσωση ή δάσωση διενεργείται από τον δικαιούχο της επέμβασης, με δαπάνες του και επί τη βάσει σχετικής μελέτης, που καταρτίζεται με επιμέλειά του και εγκρίνεται από τη δασική υπηρεσία. Όταν η έκταση στην οποία πραγματοποιείται η επέμβαση είναι μικρότερη ή ίση με τέσσερα (4) στρέμματα, ο δικαιούχος της επέμβασης υποχρεούται να καταβάλει τη δαπάνη για την υλοποίηση της αναδάσωσης σύμφωνα με τα οριζόμενα στα επόμενα εδάφια και δεν απαιτείται η σύνταξη της σχετικής μελέτης. Το ποσό της δαπάνης αναδάσωσης κατατίθεται υπέρ του Πράσινου Ταμείου στον ειδικό κωδικό Ειδικός Φορέας Δασών και διατίθεται αποκλειστικά για σκοπούς αναδάσωσης ή δάσωσης. Στην περίπτωση μη εξεύρεσης έκτασης προς αναδάσωση ή δάσωση, ο δικαιούχος της επέμβασης, κατόπιν συντάξεως μελέτης με δαπάνη του ιδίου εγκεκριμένη από τη δασική υπηρεσία, είναι υποχρεωμένος να προβεί σε δασοκομικές εργασίες ή στην εκτέλεση ειδικών δασοτεχνικών έργων επί των εκτάσεων που θα υποδειχθούν από τη δασική υπηρεσία, με σκοπό τη βελτίωση ή και προστασία τους. Οι εργασίες της αναδάσωσης ή δάσωσης αρχίζουν με την έναρξη των εργασιών του έργου, η δε ολοκλήρωσή τους, η οποία επέρχεται με την εγκατάσταση της δασικής βλάστησης, στην προβλεπόμενη από τη μελέτη πυκνότητα και την ικανότητα αυτής για φυσική εξέλιξη και ανάπτυξη, πιστοποιείται από τη δασική υπηρεσία με σχετική διαπιστωτική της πράξης. Αν δεν πραγματοποιηθεί ή δεν πραγματοποιηθεί προσηκόντως η αναδάσωση ή δάσωση από τον υπόχρεο, καταβάλλεται από αυτόν ποσό τριπλάσιο από τη δαπάνη της αναδάσωσης, το οποίο κατατίθεται σε ειδικό κωδικό του Ειδικού Φορέα Δασών του Πράσινου Ταμείου. Το ως άνω ποσό διατίθεται αποκλειστικά για την αναδάσωση ή δάσωση εκτάσεων, κατά προτεραιότητα δε για την αναδάσωση ή δάσωση έκτασης σε αντικατάσταση εκείνης, της οποίας ενεκρίθη η μεταβολή του προορισμού, απαγορευομένης απολύτως της διάθεσής του για άλλο σκοπό. Για τις επεμβάσεις σε δημόσια δάση και δασικές εκτάσεις το αντάλλαγμα χρήσης υπολογίζεται στο 50% της καθοριζόμενης, σύμφωνα με το άρθρο 6, αξίας τους, για δε τις επεμβάσεις σε ιδιωτικά στο 30% αυτής. Ειδικά για τις επεμβάσεις στις δημόσιες εκτάσεις των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, το αντάλλαγμα χρήσης υπολογίζεται στο 40% της αξίας τους. Τα παραπάνω ποσοστά δύνανται να αναπροσαρμόζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Οικονομικών. Το αντάλλαγμα χρήσης κατατίθεται σε ειδικό κωδικό του Ειδικού Φορέα Δασών του Πράσινου Ταμείου και διατίθεται αποκλειστικά για την αναδάσωση εκτάσεων, απαγορευομένης απολύτως της διάθεσής του για άλλο σκοπό. Το αντάλλαγμα χρήσης για επεμβάσεις κοινωφελούς χαρακτήρα εντός δημοσίων δασών και δασικών εκτάσεων και ειδικότερα όσων ασκούν αυτοπροσώπως το επάγγελμα του κτηνοτρόφου, πτηνοτρόφου, κ.λπ., ορίζεται στο ένα τέταρτο (1/4) του ύψους της δαπάνης αναδάσωσης της έκτασης, η

οποία θα προκύπτει κατά στρέμμα από το γινόμενο του εκάστοτε συντελεστή Μ επί το σταθερό ποσό 35 ευρώ, για την ενίσχυση της δραστηριότητάς τους. [...] 9. Από την καταβολή του ανταλλάγματος χρήσης απαλλάσσεται το Δημόσιο, οι Ο.Τ.Α. α΄ και β΄ βαθμού και οι υπηρεσίες ή φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα του άρθρου 1 παρ. 6 του ν. 1256/1982 (Α΄ 65), όπως εκάστοτε ισχύει. Στην περίπτωση αυτή στη μελέτη του έργου προβλέπεται ειδική δαπάνη για την αναδάσωση ή δάσωση ίσης έκτασης, η οποία πραγματοποιείται από τον δικαιούχο της επέμβασης, στην περιοχή όπου εκτελείται το έργο ή η δραστηριότητα ή σε όμορη περιοχή, που θα του υποδειχθεί από τη δασική υπηρεσία. 10. Από την υποχρέωση αναδάσωσης ή δάσωσης και καταβολής ανταλλάγματος χρήσης εξαιρούνται οι επεμβάσεις των άρθρων 52 παράγραφος 1, 53 παράγραφος 4, 54 παράγραφος 1, 55 παράγραφος 1, 56, 57 παράγραφοι 2 και 3, 58 και 59 παράγραφοι 1 και 2 του παρόντος. 11. Από την υποχρέωση αναδάσωσης ή δάσωσης εξαιρούνται [...] οι επεμβάσεις για γεωργική εκμετάλλευση των παραγράφων 1 και 5 του άρθρου 47, [...]. 12. Αν εγκαταλειφθεί ο σκοπός της επέμβασης ή ολοκληρωθεί η επέμβαση η έκταση επανέρχεται στο καθεστώς που ίσχυε πριν από την αλλαγή χρήσης της και αποκαθίσταται, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στους περιβαλλοντικούς όρους, σε περίπτωση δε μη ύπαρξης αυτών, σύμφωνα με εγκεκριμένα από τη δασική υπηρεσία μελέτη αποκατάστασης. Η μη συμμόρφωση με τα ανωτέρω διαπιστώνεται με σχετική πράξη του αρμόδιου οργάνου και συνεπάγεται την υποχρεωτική κήρυξη της έκτασης ως αναδασωτέας, την επιβολή από την αρμόδια δασική αρχή σε βάρος του δικαιούχου των ποινών της παραγράφου 1 του άρθρου 71 του παρόντος νόμου, καθώς και την επιβολή διοικητικού προστίμου ... 13. ... 14. Απαγορεύεται η κατά κυριότητα παραχώρηση δημοσίων δασών, δημοσίων δασικών εκτάσεων ή δημοσίων εκτάσεων των περιπτώσεων α΄ και β΄ της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, όπως ισχύει για την εξυπηρέτηση των σκοπών του παρόντος Κεφαλαίου. Όπου στην κείμενη νομοθεσία, απαιτείται τίτλος κυριότητας για την πραγματοποίηση της επέμβασης, αρκεί η έγκριση επέμβασης της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου άλλως η πράξη της παραγράφου 6 του παρόντος άρθρου. 15. Οι προβλεπόμενες στις διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου επεμβάσεις σε δάση, δασικές εκτάσεις ή δημοσίων εκτάσεων των περιπτώσεων α΄ και β΄ της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, που βρίσκονται εντός περιοχών προστασίας του ν. 1650/1986, όπως ισχύει, και του ν. 3028/2002, διενεργούνται, εφόσον προβλέπονται από το ειδικό καθεστώς προστασίας των ως άνω περιοχών και υπό την τήρηση και των ειδικότερων όρων και προϋποθέσεων αυτού. Ειδικότερα η διενέργεια των παραπάνω επεμβάσεων στις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura, επιτρέπεται εφόσον είναι σύμφωνη με τις σχετικές πρόνοιες των ειδικότερων προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων προστασίας. Σε περίπτωση ελλείψεως των ως άνω κανονιστικών πράξεων για τη διενέργεια των επεμβάσεων του παρόντος κεφαλαίου ακολουθείται η διαδικασία του άρθρου 10 του ν. 4014/2011. [...] 16. [...]». Σύμφωνα δε με το επόμενο άρθρο 46 του ν. 998/1979, όπως αντικαταστάθηκε με το ν. 4280/2014: «1. Στα δάση και στις δασικές εκτάσεις, περί των οποίων το άρθρο 117 παρ. 3 του Συντάγματος, ουδεμία επιτρέπεται επέμβαση

προβλεπόμενη από τις διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου ή από άλλη διάταξη, με εξαίρεση τα αναφερόμενα στις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 48, των παραγράφων 1, 3, 4 και 5 του άρθρου 53, της παραγράφου 1 του άρθρου 54, της παραγράφου 1 του άρθρου 55 και της παραγράφου 5 του άρθρου 57 του παρόντος Κεφαλαίου, καθώς και στις διατάξεις του άρθρου 16 του παρόντος νόμου. 2. Για την πραγματοποίηση των προβλεπομένων από τις ανωτέρω διατάξεις επεμβάσεων σε αναδασωτέες εκτάσεις δεν απαιτείται άρση της αναδάσωσης. 3. Ενόψει του εξαιρετικού χαρακτήρα των ανωτέρω επεμβάσεων η σχετική εγκριτική απόφαση πρέπει να αιτιολογείται ειδικά, με κριτήρια αναφερόμενα τόσο στην ιδιαίτερη σημασία του έργου, ανεξάρτητα προς την επιδίωξη αποδοτικότερης για το φορέα του έργου οικονομικής εκμετάλλευσης, όσο και στην απόλυτη αναγκαιότητα εκτέλεσής του στην αναδασωτέα έκταση πριν από την πραγματοποίηση της αναδάσωσης, με γνώμονα αφενός την ανάγκη προστασίας του δασικού οικοσυστήματος και αφετέρου την εξυπηρέτηση του δημόσιου σκοπού στον οποίο αποβλέπει το έργο». Στη συνέχεια, στο άρθρο 47 του ν. 998/1979, όπως αντικαταστάθηκε με το ν. 4280/2014 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 -παρ. 1, 2, 3, 4 και 5- του ν. 4467/2017, περιέχονται οι ακόλουθες ρυθμίσεις: «1. Εκχέρωση δασών προς απόδοση σε αγροτική οποιασδήποτε φύσης καλλιέργεια απαγορεύεται. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η από γεωργικούς συνεταιρισμούς, ομάδες παραγωγών ή φυσικά πρόσωπα εκχέρωση δασικών εκτάσεων ή η χρήση από αυτούς ασκεπούς έκτασης ή διάκενου εντός δάσους ή δασικής έκτασης, εμβαδού έως 30 στρέμματα όταν πρόκειται για φυσικά πρόσωπα, για γεωργική ή δενδροκομική καλλιέργεια ή για φύτευση σε ανάμειξη αγρίων και οπωροφόρων ή καρποφόρων δένδρων ή για φύτευση δασικών ειδών για την απόδοση προϊόντων, ιδίως, κάστανων, καρυδιών και τρούφας, ή για δημιουργία αμπελώνων ή φυτειών αρωματικών φυτών. Επιτρέπεται, επίσης, η δια εμβολιασμού εξημέρωση άγριων οπωροφόρων ή καρποφόρων δένδρων. Εντός των ως άνω εκτάσεων επιτρέπονται κατασκευές που εξυπηρετούν τη γεωργική εκμετάλλευση, όπως δεξαμενές νερού, γεωτρήσεις, μετρητές Δ.Ε.Η., υπόστεγα κατ' εφαρμογή της σχετικής περί των κατασκευών αυτών νομοθεσίας. 2. Η έγκριση για τη γεωργική εκμετάλλευση χορηγείται, εφόσον διαπιστωθεί, κατόπιν σχετικής οικονομοτεχνικής μελέτης βιωσιμότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης, ότι οι εδαφολογικές και οικολογικές συνθήκες συνηγορούν υπέρ αυτού του τρόπου εκμετάλλευσης χωρίς να παραβλάπεται η λειτουργία του δασικού οικοσυστήματος, από την απώλεια του φυσικού του στοιχείου, καθώς και ότι τηρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 4 του παρόντος. Η μελέτη συντάσσεται από ιδιώτη γεωτεχνικό επιστήμονα, σε περίπτωση δε που αυτός δεν είναι δασολόγος, απαιτείται συνυπογραφή αυτής και από δασολόγο, περιέχεται δε σε αυτήν ειδικό κεφάλαιο για την τυχόν οικολογική αναβάθμιση του φυσικού οικοσυστήματος λόγω της συγκεκριμένης εκμετάλλευσης. 3. Οι δημόσιες εκτάσεις της περίπτωσης α' της παραγράφου 5 του άρθρου 3, ως και οι κοινόχρηστες και διαθέσιμες εποικιστικές δασικές εκτάσεις μπορούν να διατεθούν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα για δενδροκομική ή γεωργική καλλιέργεια και εκμετάλλευση κατόπιν της σχετικής μελέτης της παραγράφου 2 του παρόντος

άρθρου. 4. Η έγκριση επέμβασης χορηγείται, εφόσον συντρέχουν αθροιστικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις: α) Οι εκτάσεις δεν εμπίπτουν στις περιπτώσεις β΄ της παρ. 1 και α΄ και ζ΄ της παρ. 2 του άρθρου 4 του παρόντος νόμου» (δηλαδή, να μην πρόκειται: περί δασών/δασικών εκτάσεων με ιδιαίτερη προστατευτική επίδραση επί εδαφών και υπογείων υδάτων, εντός λεκανών απορροής χειμάρρων, δασικών εκτάσεων υπερκείμενων πόλεων, ασκουσών προστασία σε φυσικά ή πολιτιστικά μνημεία ή σημαντικά τεχνικά έργα, περί πάρκων/ αλσών εντός πόλεων ή οικιστικών περιοχών και περί δασών/δασικών εκτάσεων εντός της περιφέρειας του νομού Αττικής) «β) Η κλίση του εδάφους είναι μικρότερη του είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) και το βάθος του εδάφους κατάλληλο για γεωργική καλλιέργεια και γ) Δεν υφίσταται κίνδυνος διάβρωσης του εδάφους ή άλλως να είναι δυνατή η λήψη των απαραίτητων προστατευτικών μέτρων. 5. [σημ.: οι παρ. 5 επ. του άρθρου 47 του ν. 998 ρυθμίζουν, με εν μέρει διαφορετικό τρόπο, το αντικείμενο του -προστεθέντος με το άρθρο 29 του ν. 4061/2012 (Α΄ 66) και καταργηθέντος με το ν. 4280/2014 (Α΄ 159)- άρθρου 46Α του ν. 998/1979 – βλ. και κατωτέρω, σκ. 8]. Για λόγους δημοσίου συμφέροντος, δάση, δασικές εκτάσεις και εκτάσεις με τη μορφή της περίπτωσης α΄ της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος που εκχερσώθηκαν για γεωργική χρήση, πριν τεθεί σε ισχύ το Σύνταγμα του 1975 και διατηρούν τη χρήση αυτή μέχρι σήμερα, δεν υπάγονται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, απαγορευμένης κάθε άλλης χρήσης από τον κάτοχό τους. Εντός των ως άνω εκτάσεων επιτρέπονται κατασκευές που εξυπηρετούν τη γεωργική εκμετάλλευση, όπως δεξαμενές νερού, γεωτρήσεις, μετρητές Δ.Ε.Η., υπόστεγα κατ' εφαρμογή της σχετικής περί των κατασκευών αυτών νομοθεσίας. 6. Οι κάτοχοι των δημόσιων εκτάσεων της ανωτέρω παραγράφου υποβάλουν αίτημα εξαγοράς στο αρμόδιο Δασαρχείο ή στην αρμόδια Διεύθυνση Δασών, εάν δεν υφίσταται Δασαρχείο. Στην αίτηση περιγράφεται το κατεχόμενο ακίνητο κατά θέση, όρια και εμβαδόν, με συνημμένο τοπογραφικό διάγραμμα εξαρτημένο από το Εθνικό Τριγωνομετρικό Δίκτυο (κρατικό σύστημα συντεταγμένων ΕΓΣΑ '87). Ο Δασάρχης ή ο Διευθυντής Δασών, εφόσον δεν υφίσταται Δασαρχείο, εισηγείται αρμοδίως και ο Διευθυντής της οικείας Διεύθυνσης Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης εκδίδει την απόφαση εξαγοράς της έκτασης. 7. Για την κατοχή του ακινήτου λαμβάνονται υπόψη ιδίως πράξεις αποδοχής κληρονομιάς, ιδιωτικά συμφωνητικά με βέβαιη χρονολογία, ένορκες βεβαιώσεις, καθώς και άδειες των δασικών υπηρεσιών για χρήσεις που προβλέπονται από τη δασική νομοθεσία. Μόνη η ένορκη βεβαίωση δεν επαρκεί για την απόδειξη της κατοχής, μπορεί να συνεκτιμηθεί όμως με την παράλληλη προσκόμιση και άλλων εγγράφων, ιδίως δηλώσεων στη Δ.Ο.Υ., στο Κτηματολόγιο, στον Ο.Γ.Α. ή τον ΕΛΓΑ. 8. Το τίμημα εξαγοράς ορίζεται στο 1/4 της αντικειμενικής αξίας και όπου δεν έχει καθορισθεί αντικειμενική αξία της αγοραίας αξίας όπως αυτή θα εκτιμηθεί από την οικεία Δ.Ο.Υ. και μπορεί να καταβάλλεται και σε μηνιαίες δόσεις, που δεν υπερβαίνουν τις εκατό (100). Σε κάθε περίπτωση το ύψος κάθε δόσης δεν μπορεί να είναι μικρότερο των τριάντα (30) ευρώ. Το τίμημα κατατίθεται υπέρ του Ειδικού Φορέα Δασών του Πράσινου Ταμείου και διατίθεται αποκλειστικά για την ανάπτυξη και προστασία των

δασών. 9. Οι κάτοχοι δημόσιων και μη εκτάσεων της παραγράφου 5 του παρόντος άρθρου καταβάλουν χρηματικό αντάλλαγμα για την απώλεια του φυσικού αγαθού από την αλλαγή χρήσης της έκτασης, για να αναδασωθεί ή να δασωθεί αντίστοιχη έκταση, κατά την έννοια του «θετικού περιβαλλοντικού ισοζυγίου», κατ' εφαρμογή του άρθρου 45 παρ. 8 του παρόντος νόμου. Η καταβολή του ανταλλάγματος αυτού αποτελεί προϋπόθεση για την εξαγορά της έκτασης από τον ενδιαφερόμενο, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 6 του παρόντος άρθρου, καθώς και για τη νομιμοποίηση της αλλαγής χρήσης από τον κάτοχο έκτασης δημόσιας ή μη. 10. Έως ότου εξοφληθεί το οφειλόμενο τίμημα και καταβληθεί το αντάλλαγμα χρήσης, ο κάτοχος δεν μπορεί να μεταβιβάσει την έκταση. Από την έκδοση της απόφασης εξαγοράς της παραγράφου 6 του παρόντος και μέχρι την ολοσχερή εξόφληση του τιμήματος αναστέλλεται η ισχύς των διοικητικών πράξεων που εκδόθηκαν από τις αρμόδιες δασικές υπηρεσίες για την προστασία της έκτασης, σύμφωνα με τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. 11. Μετά την εξόφληση του τιμήματος και του χρηματικού ανταλλάγματος, οι ανωτέρω διοικητικές πράξεις παύουν να ισχύουν. Ο Γενικός Γραμματέας της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης εκδίδει τίτλο κυριότητας υπέρ του κατόχου της έκτασης. Ο ανωτέρω τίτλος μεταγράφεται στα βιβλία μεταγραφών του οικείου Υποθηκοφυλακείου ή καταχωρίζεται στα τηρούμενα στοιχεία του αρμοδίου Κτηματολογικού Γραφείου. Τυχόν αλλαγή της γεωργικής χρήσης, μετά τη χορήγηση του ανωτέρω τίτλου εκ μέρους του αρχικού ή του εκάστοτε κυρίου της έκτασης, συνεπάγεται την αυτοδίκαιη ακυρότητα του σχετικού τίτλου κυριότητας, ως προς το τμήμα που άλλαξε χρήση και την υπαγωγή του τμήματος αυτού στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. 12. Δεν υπάγονται στις διατάξεις των παραγράφων 5 έως 11 του άρθρου αυτού οι εκτάσεις που υπάγονται σε ειδικό καθεστώς προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 19 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 5 του ν. 3937/2011 (Α' 60), εκτός αν η γεωργική εκμετάλλευση προβλέπεται από το ως άνω ειδικό καθεστώς προστασίας. Τυχόν εκδοθέντες τίτλοι κυριότητας ανακαλούνται και το τίμημα επιστρέφεται» [ως η εν λόγω διάταξη ίσχυε πριν την αντικατάστασή της με το άρθρο 18 παρ. 1 του, μεταγενέστερου του κρίσιμου χρόνου, ν. 4519/2018 - Α' 25/20.2.2018]. «13. Αν ο ενδιαφερόμενος δεν επιθυμεί την εξαγορά, μπορεί να ζητήσει την έκδοση απόφασης έγκρισης επέμβασης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 47B'. 14. Μετά την έκδοση απόφασης έγκρισης είτε της εξαγοράς είτε της επέμβασης, ο κάτοχος έχει υποχρέωση εντός ενός (1) έτους να υποβάλει δήλωση στο ΟΣΔΕ (Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου), αντίγραφο της οποίας κατατίθεται στην οικεία δασική υπηρεσία, προκειμένου να συμπληρωθεί ο φάκελος. Στις περιπτώσεις που έχει κατατεθεί δήλωση στο ΟΣΔΕ οφείλεται η συμπλήρωση του φακέλου». Εξάλλου, με το άρθρο 52 παρ. 6 του ν. 4280/2014 ορίσθηκε ότι: «Οι αιτήσεις εξαγοράς της παρ. 6 του άρθρου 47 του ν. 998/1979, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 36 του παρόντος νόμου, υποβάλλονται εντός προθεσμίας τριών (3) ετών, από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου». Κατ' επίκληση, όμως, του επόμενου εδαφίου της ίδιας διάταξης, που προβλέπει δυνατότητα ετήσιας παράτασης της προθεσμίας,

εκδόθηκε η απόφαση 158341/3927/26.7.2017 του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας (B´ 2758), με την οποία η προθεσμία υποβολής των σχετικών αιτήσεων παρατάθηκε για ένα έτος, έως 8.8.2018, ενώ, με το άρθρο 43 παρ. 4 του μεταγενέστερου ν. 4546/2018 (A´ 101), η προθεσμία υποβολής των αιτήσεων εξαγοράς της παρ. 6 του άρθρου 47 του ν. 998/1979 παρατάθηκε για δύο έτη, με καταληκτική ημερομηνία υποβολής την 8η Αυγούστου 2020.

8. Επειδή, ρυθμίσεις για την εξαγορά εκτάσεων δασικού χαρακτήρα, εκχερσωθεισών για γεωργική χρήση πριν από τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 1975 και διατηρουσών έκτοτε τη συγκεκριμένη αυτή χρήση, εισήχθησαν με το άρθρο 29 του ν. 4061/2012 (A´ 66), με το οποίο προστέθηκε στο ν. 998/1979 άρθρο 46Α («Εκχερσωθείσες δασικές εκτάσεις για αγροτική χρήση»). Το άρθρο αυτό -προτού καταργηθεί με το άρθρο 36 του ν. 4280/2014- όριζε ότι οι ως άνω εκτάσεις μπορούσαν να εξαγοραστούν από τον κάτοχό τους, υπό την προϋπόθεση ότι ήταν κατ' επάγγελμα αγρότης, και κατόπιν καταβολής, αφενός, τιμήματος ανερχομένου στο 1/3 της αντικειμενικής αξίας της έκτασης και, αφετέρου, χρηματικού ανταλλάγματος «για την απώλεια του φυσικού αγαθού από την αλλαγή χρήσης της έκτασης, για να αναδασωθεί αντίστοιχη έκταση, κατά την έννοια του «θετικού περιβαλλοντικού ισοζυγίου»», εξαιρούσε, όμως, από τη δυνατότητα εξαγοράς τις εκτάσεις που περιλαμβάνονταν σε κυρωμένους δασικούς χάρτες. Στην αιτιολογική έκθεση του εν λόγω άρθρου [29 του ν. 4061/2012] αναφέρονταν τα εξής: «Δασικές εκτάσεις εκχερσώθηκαν από αγρότες κατά το παρελθόν και χρησιμοποιούνται για καλλιέργεια μέχρι σήμερα, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις ο χωροταξικός ή πολεοδομικός σχεδιασμός άλλαξε χρήσεις. Παρά το γεγονός ότι έχει διαμορφωθεί μία πραγματική κατάσταση εδώ και δεκαετίες, το πρόβλημα δεν έχει αντιμετωπιστεί, με αποτέλεσμα την συνεχή αντιδικία πολιτών και υπηρεσιών για τη χρήση των ακινήτων αυτών. Στο άρθρο 29 προβλέπεται ότι για την αναπλήρωση του φυσικού αγαθού του δάσους που έχει απολεσθεί, κατά την έννοια του θετικού περιβαλλοντικού ισοζυγίου, οι κάτοχοι δημόσιων και μη εκτάσεων οφείλουν να καταβάλλουν χρηματικό αντάλλαγμα, ... Το αντάλλαγμα αυτό θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά και μόνο για την αναδάσωση εκτάσεων. Χωρίς την καταβολή του ανταλλάγματος καμία χρήση δεν νομιμοποιείται ούτε εξαγοράζεται δημόσια κατεχόμενη δασική έκταση. Η διάταξη αυτή είναι σύμφωνη με το άρθρο 24 του Συντάγματος, αφού διασφαλίζει ότι το περιβαλλοντικό ισοζύγιο της χώρας δεν διαταράσσεται, δεδομένου ότι επιβάλλεται η αναδάσωση άλλων εκτάσεων της χώρας. Ταυτόχρονα, επιλύει προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί από την αλλαγή χρήσης εκτάσεων με δασικό χαρακτήρα, πριν τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 1975, δεδομένης της πραγματικής κατάστασης που εδώ και δεκαετίες έχει δημιουργηθεί». Εξάλλου, στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4280/2014 -με το άρθρο 36 του οποίου τροποποιήθηκαν οι κρίσιμες εν προκειμένω διατάξεις του Έκτου Κεφαλαίου του ν. 998/1979, περί επιτρεπτών επεμβάσεων σε δάση και δασικές εκτάσεις- αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ως προς το ζήτημα της παραχώρησης δασικών εκτάσεων που καλλιεργούνται πριν από το Σύνταγμα του 1975,

ότι «Οι σύγχρονες οικονομικές δραστηριότητες και οι επιταγές μίας βιώσιμης ανάπτυξης δημιούργησαν την ανάγκη συστηματοποίησης και επικαιροποίησης του ήδη υφιστάμενου πλαισίου επεμβάσεων στις δασικές εκτάσεις», ότι «Οι δασικοί πόροι ... μπορούν ... να συμβάλουν σημαντικά σε μία ισόρροπη ανάπτυξη, με την αξιοποίηση του ξυλώδους κεφαλαίου και των δασικών προϊόντων, με ήπιες και συμβατές επεμβάσεις σε δάση και δασικές εκτάσεις και με διαμόρφωση τουριστικής ελκυστικότητας, σύμφωνα με τα σύγχρονα διεθνή πρότυπα. Παράλληλα η καταβολή χρηματικού ανταλλάγματος για την αποκατάσταση της απώλειας του φυσικού αγαθού στις περιοχές όπου συντελέσθηκε αλλαγή χρήσης σε δασικές εκτάσεις οι οποίες εκχερσώθηκαν για γεωργική χρήση, πριν τεθεί σε ισχύ το Σύνταγμα του 1975 το οποίο θα αξιοποιηθεί για τη διενέργεια αναδασώσεων με στόχο την αναγέννηση των δασικών οικοσυστημάτων σε πληγείσες περιοχές και την αποκατάσταση του τοπίου, οδηγεί στη δημιουργία «θετικού περιβαλλοντικού ισοζυγίου» το οποίο με τη σειρά του συντελεί στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών», ότι «Σκοπός του νόμου είναι ο καθορισμός των συγκεκριμένων μέτρων προστασίας για τη διατήρηση, ανάπτυξη και βελτίωση των δασών, των δασικών εκτάσεων ... όπως και ο προσδιορισμός κατά περίπτωση των όρων και προϋποθέσεων υπό τις οποίες οι προστατευτές εκτάσεις μπορούν στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης να μεταβάλουν την κατά προορισμό χρήση τους ή να εξυπηρετούν και άλλες χρήσεις για λόγους επιβαλλόμενους από το δημόσιο συμφέρον» και ότι «Ειδικότερα καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις εκχέρσωσης δασικού χαρακτήρα εκτάσεων με σκοπό την αγροτική καλλιέργεια από γεωργικούς συνεταιρισμούς και φυσικά πρόσωπα. Είναι γνωστό ότι η απόδοση στην αγροτική εκμετάλλευση δασών και δασικών εκτάσεων είναι επιτρεπτή, σύμφωνα με το άρθρ. 24 του συντάγματος μόνο για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος. Στο πλαίσιο αυτό τίθενται περιορισμοί ως προς τις κατηγορίες των εκτάσεων που μπορούν να αποδοθούν σε αγροτική εκμετάλλευση, οι οποίες θα προκύψουν κατόπιν σχετικής μελέτης από την οποία θα αποδειχθεί ότι οι κλιματοεδαφικές συνθήκες των εκτάσεων αυτών συνηγορούν υπέρ της γεωργικής εκμετάλλευσης χωρίς να παραβλάπτεται η λειτουργία του γενικότερου δασικού οικοσυστήματος από τη δραστηριότητα αυτή ενώ παράλληλα ενισχύεται η εθνική οικονομία και η απασχόληση και μάλιστα σε περιοχές που τα ποσοστά ανεργίας είναι ιδιαίτερα υψηλά. Επιπλέον προσδιορίζονται οι δικαιούχοι τέτοιων παραχωρήσεων, καθώς και οι όροι παραχώρησης και ρυθμίζεται το καθεστώς των δασικού χαρακτήρα εκτάσεων που εκχερσώθηκαν χωρίς άδεια της δασικής αρχής πριν την ισχύ του συντάγματος του 1975 και εξακολουθούν να καλλιεργούνται ακόμη γεωργικά». Περαιτέρω, ειδικώς ως προς τη ρύθμιση των άρθρων 45 έως 47, στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4280/2014 αναφέρεται ότι: «Με το άρθρο 45 του αναμορφωμένου έκτου Κεφαλαίου του ν. 998/1979 καθορίζονται οι γενικές αρχές που διέπουν τις επιτρεπτές επεμβάσεις που συνεπάγονται την αλλαγή χρήσης των δασικού χαρακτήρα εκτάσεων και των δημοσίων χορτολιβαδικών και βραχωδών εκτάσεων των περιπτώσεων 5α και 5β του άρθρου 3 του ν. 998/1979. Ειδικότερα προβλέπεται ως απαραίτητος όρος για τη διενέργεια της επέμβασης η χορήγηση σχετικής έγκρισης επέμβασης, καθορίζεται

το περιεχόμενο αυτής, καθιερώνεται η υποχρέωση καταβολής ανταλλάγματος χρήσης, το οποίο διατίθεται αποκλειστικά για την αναδάσωση εκτάσεων ως και αναδάσωσης ίσης έκτασης -σε αντικατάσταση εκείνης της οποίας ενεκρίθη η μεταβολή του προορισμού- ως προϋπόθεση του επιτρεπτού κάθε επέμβασης στις προστατευόμενες από το ν. 998/1979 εκτάσεις, ανεξαρτήτως του χαρακτήρα τους ως δημοσίων ή ιδιωτικών και επιβάλλεται γενική απαγόρευση της κατά κυριότητα παραχώρησης των προστατευομένων από το ν. 998/1979 εκτάσεων για την εξυπηρέτηση των σκοπών του Έκτου Κεφαλαίου, σε αντίθεση με τα νυν ισχύοντα, σύμφωνα με τα οποία είναι δυνατή, υπό την τήρηση των ειδικότερων προϋποθέσεων του νόμου, η κατά κυριότητα παραχώρηση δημοσίων δασών ή δασικών εκτάσεων για την πραγματοποίηση εντός αυτών επεμβάσεων επιβαλλομένων εκ λόγων δημοσίου συμφέροντος. Με το άρθρο 46 καθορίζονται οι κατ' εξαίρεση επιτρεπόμενες επεμβάσεις στις αναδασωτέες εκτάσεις και διευκρινίζεται, σε συμφωνία και με τη νεώτερη νομολογία του ΣτΕ, ότι δεν απαιτείται άρση της αναδάσωσης για την πραγματοποίησή τους. Με το άρθρο 47 καθορίζονται κατ' εξαίρεση οι όροι και οι προϋποθέσεις εκχέρσωσης δασικής έκτασης, ή χρήσης ασκεπούς έκτασης ή διάκενου εντός δάσους ή δασικής έκτασης με σκοπό την αγροτική καλλιέργεια από γεωργικούς συνεταιρισμούς και φυσικά πρόσωπα. Η σχετική έγκριση χορηγείται, εφόσον διαπιστωθεί, κατόπιν σχετικής μελέτης, ότι οι εδαφολογικές και οικολογικές συνθήκες συνηγορούν υπέρ του τρόπου αυτού της εκμετάλλευσης χωρίς να παραβλάπεται η συνολική λειτουργία του δασικού οικοσυστήματος. Περαιτέρω ρυθμίζεται το καθεστώς των δασικού χαρακτήρα εκτάσεων που εκχερσώθηκαν χωρίς άδεια της δασικής αρχής πριν την ισχύ του συντάγματος του 1975 και εξακολουθούν να καλλιεργούνται γεωργικά. Οι κάτοχοί τους δύνανται να τις εξαγοράσουν έναντι ανταλλάγματος υπό τον απαραίτητο όρο ότι, θα εξακολουθούν να καλλιεργούνται γεωργικά ες αεί. Επίσης απαλείφεται ο υφιστάμενος μέχρι σήμερα όρος ότι, οι κάτοχοί τους πρέπει να είναι κατ' επάγγελμα αγρότες, γεγονός που δεν συντρέχει για κατόχους πολλών χιλιάδων στρεμμάτων. Ακόμη προβλέπεται ρητά ότι αν η έκταση αλλάξει χρήση ακυρώνεται αυτοδικαίως ο χορηγηθείς στον κάτοχο τίτλος, η δε έκταση επανέρχεται στο δημόσιο, υπαγόμενη στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας».

9. Επειδή, πέραν των προαναφερθεισών ρυθμίσεων για την παραχώρηση κατά κυριότητα σε ιδιώτες, δασών και δασικών εκτάσεων που εκχερσώθηκαν για γεωργική χρήση προ του Συντάγματος του 1975, με το άρθρο 12 παρ. 3 του ν. 4315/2014 (Α' 269) προστέθηκε στο ν. 998/1979 άρθρο 47B, το οποίο προβλέπει έγκριση επέμβασης σε δάση και δασικές εκτάσεις που εκχερσώθηκαν αυθαιρέτως, για γεωργική εκμετάλλευση, μετά την ισχύ του Συντάγματος του 1975. Το άρθρο 47B του ν. 998/1979, αφού είχε συμπληρωθεί με το άρθρο 37 του ν. 4447/2016 (Α' 241), αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 4467/2017 (Α' 56/13.4.2017) και ίσχυε, κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο [πριν, δηλ., από την αντικατάστασή του με το άρθρο 140 του, μεταγενέστερου του χρόνου δημοσίευσης της προσβαλλόμενης στην

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ν. 4483/2017 - Α' 107/31.7.2017], ως ακολούθως: «1. Δάση, δασικές εκτάσεις, καθώς και εκτάσεις της περίπτωσης α' της παραγράφου 5 του άρθρου 3, που εκχερσώθηκαν για γεωργική εκμετάλλευση χωρίς άδεια της οικείας δασικής αρχής μετά την 11η Ιουνίου 1975 και έως την 7η Μαρτίου 2007, υπό την προϋπόθεση ότι διατηρούν τη χρήση αυτή μέχρι σήμερα και εφόσον πληρούνται για τις εκτάσεις αυτές οι προϋποθέσεις της παραγράφου 12 του άρθρου 47, μπορεί να λάβουν έγκριση επέμβασης σύμφωνα με το άρθρο 45 και την παρ. 2 του άρθρου 47, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον ενδιαφερόμενο. Στις διατάξεις του παρόντος υπάγονται και εκτάσεις κηρυγμένες ως αναδασωτέες. Η έγκριση επέμβασης χορηγείται αποκλειστικά για γεωργική και δενδροκομική καλλιέργεια. Μέσα στις ανωτέρω εκτάσεις επιτρέπονται οι κατασκευές που εξυπηρετούν τη γεωργική εκμετάλλευση, όπως ... 2. Οι κάτοχοι των εκτάσεων της παραγράφου 1 υποχρεούνται στην καταβολή χρηματικού ανταλλάγματος για την απώλεια του φυσικού αγαθού από την αλλαγή χρήσης της έκτασης κατ' εφαρμογή της παραγράφου 8 του άρθρου 45 και αντισταθμιστικής δαπάνης για να υλοποιηθεί αναδάσωση ή δάσωση. Το οριζόμενο συνολικό τίμημα (αντάλλαγμα χρήσης και δαπάνη αναδάσωσης) ειδικά για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις του παρόντος άρθρου μπορεί να προσδιορίζεται και να αναπροσαρμόζεται με βάση την κοινή υπουργική απόφαση που ορίζεται στο άρθρο 45 παράγραφος 8 και δεν μπορεί να είναι ίσο ή μικρότερο του ανταλλάγματος χρήσης που καθορίζεται στην ίδια κοινή υπουργική απόφαση για τις εκτάσεις των παραγράφων 5 έως 13 του άρθρου 47 του παρόντος νόμου. Το τίμημα αυτό μπορεί να καταβάλλεται σε μηνιαίες δόσεις, μη δυνάμενες να υπερβούν τον αριθμό των εκατό (100) και υπό την προϋπόθεση ότι το ύψος έκαστης δόσης δεν είναι μικρότερο των τριάντα (30) ευρώ. Η καταβολή του τιμήματος αυτού αποτελεί προϋπόθεση για τη νομιμοποίηση της αλλαγής χρήσης της έκτασης. Το ποσό της δαπάνης αναδάσωσης κατατίθεται υπέρ του Πράσινου Ταμείου στον ειδικό κωδικό Ειδικός Φορέας Δασών και διατίθεται αποκλειστικά για σκοπούς αναδάσωσης ή δάσωσης. Μετά την εξόφληση του ανωτέρω ανταλλάγματος εκδίδεται από τον Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης ... διαπιστωτική πράξη αλλαγής χρήσης της έκτασης. Η ανωτέρω διαπιστωτική πράξη μεταγράφεται στα Βιβλία Μεταγραφών του οικείου Υποθηκοφυλακείου ή καταχωρείται στο Κτηματολογικό Βιβλίο του οικείου Κτηματολογικού Γραφείου, ατελώς. Η χρήση της έκτασης μπορεί να μεταβιβάζεται από τον κάτοχο αυτής, μετά την εξόφληση του ανταλλάγματος χρήσης. Για τη μεταβίβαση της χρήσης της έκτασης εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του άρθρου 1033 Α.Κ. ... 3. Κατ' εξαίρεση των οριζομένων στην παράγραφο 2 του άρθρου 47, για τις εκτάσεις της παραγράφου 1 που αποδεικνύεται ότι είναι ενταγμένες στο ΟΣΔΕ δεν απαιτείται σύνταξη οικονομοτεχνικής μελέτης, αλλά αντί αυτής συντάσσεται σχετική γνωμοδότηση από την αρμόδια δασική αρχή, στην οποία επαληθεύονται τα στοιχεία της έκτασης ως προς τα όρια, τις πλευρικές διαστάσεις, τη θέση, την περιφέρεια, το εμβαδόν και την κλίση του εδάφους. Επίσης, αναφέρονται τυχόν διοικητικές πράξεις που έχουν εκδοθεί για την προστασία της έκτασης και υπολογίζεται το αντάλλαγμα χρήσης της παραγράφου 8 του άρθρου 45. Επί των

εκτάσεων της παραγράφου 1 δεν εκδίδεται πράξη χαρακτηρισμού. Για τον υπολογισμό του ανταλλάγματος χρήσης αρκεί η διαπίστωση από τη δασική υπηρεσία της μορφής που είχε η έκταση πριν την εκχέρωση. Η έγκριση επέμβασης διαρκεί για όσο χρόνο χρησιμοποιείται η έκταση αποκλειστικά και μόνο για γεωργική ή δενδροκομική καλλιέργεια. Τυχόν μεταβολή του σκοπού της επέμβασης συνεπάγεται την ανάκληση της απόφασης έγκρισης επέμβασης του άρθρου 45 και την επιβολή των ποινικών κυρώσεων της παραγράφου 2 του άρθρου 71, με διπλασιασμό της προβλεπόμενης στο άρθρο αυτό χρηματικής ποινής. 4. Έως την εξόφληση του ανταλλάγματος χρήσης διοικητικές πράξεις και πρωτόκολλα που έχουν εκδοθεί για την προστασία των εκτάσεων της παραγράφου 1 αναστέλλονται. Μετά την εξόφλησή του, οι ανωτέρω διοικητικές πράξεις ανακαλούνται. Τυχόν καταβληθέντα ποσά δεν επιστρέφονται ούτε συμψηφίζονται με το ποσό που έχει οριστεί ως αντάλλαγμα χρήσης. 5. Μετά την έκδοση απόφασης χορήγησης έγκρισης επέμβασης ο κάτοχος έχει υποχρέωση εντός ενός (1) έτους να υποβάλει δήλωση στο ΟΣΔΕ» (Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου), «αντίγραφο της οποίας πρέπει να κατατεθεί στην οικεία δασική υπηρεσία, προκειμένου να ολοκληρωθεί ο φάκελος. Αν έχει κατατεθεί δήλωση στο ΟΣΔΕ οφείλεται η συμπλήρωση του φακέλου με την παρούσα έγκριση επέμβασης. Η αλλαγή του σκοπού της έγκρισης επέμβασης συνεπάγεται ανάκληση της έγκρισης της παραγράφου 1 του άρθρου 47B', καθώς και την επιβολή των ποινικών κυρώσεων της παραγράφου 2 του άρθρου 71 με διπλασιασμό της προβλεπόμενης στο άρθρο αυτό χρηματικής ποινής. Επιπλέον, τυχόν αλλαγή του σκοπού της έγκρισης επέμβασης μετά τη χορήγηση της ανωτέρω διαπιστωτικής πράξης εκ μέρους του αρχικού ή του εκάστοτε χρήστη της έκτασης, συνεπάγεται την αυτοδίκαιη ακυρότητα της σχετικής διαπιστωτικής πράξης ή της σχετικής πράξης μεταβίβασης της χρήσης, ως προς το τμήμα που άλλαξε χρήση και την υπαγωγή του τμήματος αυτού στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. 6. Αναστέλλεται η λήψη και εφαρμογή διοικητικών πράξεων και πρωτοκόλλων για την προστασία των εκτάσεων της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου από την ημερομηνία κατάθεσης αίτησης υπαγωγής στο παρόν άρθρο και έως την οριστική γνωμοδότηση των αρμοδίων υπηρεσιών. Αναστέλλεται επίσης η κήρυξη των αιτούμενων εκτάσεων ως αναδασωτέων έως το ως ανωτέρω αναφερόμενο χρονικό διάστημα. Η εφαρμογή της παρούσας διάταξης έχει εφαρμογή και για όσες αιτήσεις έχουν ήδη κατατεθεί μέχρι 23.12.2016».

10. Επειδή, στην αιτιολογική έκθεση του ως άνω ν. 4315/2014 (Α' 269), αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής, ως προς την ανωτέρω ρύθμιση του άρθρου 47B του ν. 998/1979: «Η γεωργική ή δενδροκομική εκμετάλλευση των μη εχουσών ιδιαίτερη δασοπονική αξία δασικών εκτάσεων προβλεπόταν από την εκάστοτε ισχύουσα δασική νομοθεσία, χάριν της εθνικής οικονομίας και της θεραπείας κοινωνικών αναγκών. Ειδικότερα με τις διατάξεις του ν. 2636/1921 «περί διαθέσεως δημοσίων δασικών εκτάσεων δια γεωργικούς, δενδροκομικούς και άλλους κοινής ωφελείας σκοπούς» (Α' 135), οι οποίες κωδικοποιήθηκαν στα άρθρα 204 επ. του Δασικού Κώδικα του 1924 (ν. 3077/1924, Α' 113), που καταργήθηκε με το άρθρο 251 παρ. 1 του Δασικού Κώδικα

του 1929 (ν. 4173/1929, Α' 205), δημόσιες δασικές εκτάσεις, των οποίων η αξία δεν ήταν σπουδαία από δασοπονική άποψη, επιτρεπόταν να παραχωρηθούν κατά κυριότητα, μετά από δημοπρασία, σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, εφόσον ήταν κατάλληλες για γεωργική καλλιέργεια ή δενδροκομική εκμετάλλευση. Αντίστοιχες διατάξεις περιελήφθησαν στα άρθρα 180 επ. του Δασικού Κώδικα του 1929 (ν. 4173/1929, Α' 205), στον Α.Ν. 857/1939 (Α' 367) και στα άρθρα 14 επ. του Δασικού Κώδικα του 1969 (ν.δ. 86/1969, Α' 7), στον εκτελεστικό του Συντάγματος Νόμο 998/1979 (άρθρο 46) και στο ν. 1734/1987. Με την παρούσα ρύθμιση προτείνεται χάριν της προαγωγής της Εθνικής Οικονομίας και της στήριξης του πρωτογενούς τομέα, η συνέχιση της γεωργικής εκμετάλλευσης δασικού χαρακτήρα εκτάσεων, που είχαν εκχερσωθεί χωρίς άδεια μετά τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος και έως την 7η Μαρτίου 2007, που ξεκίνησε η αεροφωτογράφιση του συνόλου της χώρας από την «Ε. Α.Ε.», οι οποίες όμως διατηρούν τη χρήση αυτή ανελλιπώς μέχρι σήμερα, υπό τους όρους και σύμφωνα με τη διαδικασία της σχετικής διάταξης του άρθρου 47 του ν. 998/1979, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή της με τον πρόσφατο ν. 4280/2014. Το όριο της 7ης Μαρτίου 2007 επελέγη, διότι κατά το χρόνο εκείνο ξεκίνησε η αεροφωτογράφιση του συνόλου της χώρας από την «Ε. Α.Ε.», επί τη βάσει της οποίας δύναται να προσδιοριστούν με αντικειμενικό τρόπο και με ασφάλεια οι εκχερσωμένες για την ανωτέρω χρήση εκτάσεις». Περαιτέρω, στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4467/2017, μετά την ισχύ του οποίου το άρθρο 47B απέκτησε την ισχύουσα κατά τον κρίσιμο χρόνο μορφή, αναφέρονται τα ακόλουθα: «Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει προχωρήσει στην υλοποίηση του έργου της κατάρτισης και κύρωσης των δασικών χαρτών όπως απαιτεί και το Ελληνικό Σύνταγμα. Κατά τη διαδικασία αυτή και με βάση την υφιστάμενη νομοθεσία, αναδείχθηκαν νέες ανάγκες κατά την εφαρμογή των σχετικών με το έργο διατάξεων της δασικής νομοθεσίας. ... Οι βασικές ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται αφορούν στην απλοποίηση και προώθηση διαδικασίας αιτήσεων εξαγοράς ή/και χρήσης εκχερσωμένων εκτάσεων, οι οποίες θα αναστέλλουν την κύρωση του δασικού χάρτη μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας έγκρισης από τα δασαρχεία, τη μείωση του κόστους εξαγοράς ή/και χρήσης της έκτασης με ταυτόχρονη αύξηση του αριθμού των δόσεων, ..., τη μη απαίτηση υποβολής οικονομοτεχνικής μελέτης για τις εκχερσωμένες εκτάσεις μεταξύ 1975-2007 που είναι ενταγμένες στο σύστημα ΟΣΔΕ, τη δυνατότητα χρήσης του αναρτημένου δασικού χάρτη και όχι του κυρωμένου για την έκδοση απόφασης σχετικά με το δασικό χαρακτήρα μιας έκτασης (δάσος ή δασική), ... [Μ]ε την προτεινόμενη παράγραφο 2 οι καλλιεργητές των ως άνω εκτάσεων δεν υποχρεούνται να προβούν οι ίδιοι στην αναδάσωση έκτασης ίδιου εμβαδού με την έκταση την οποία καλλιεργούν αλλά υποχρεούνται στην καταβολή αντισταθμιστικού τιμήματος για να υλοποιηθεί η αναδάσωση. Η ρύθμιση αυτή διευκολύνει τους καλλιεργητές να υπαχθούν στην διαδικασία έκδοσης έγκρισης επέμβασης και είναι σύμφωνη με το πνεύμα του νόμου, καθώς η γεωργική καλλιέργεια δεν συνεπάγεται επιβάρυνση του περιβάλλοντος. Ακόμη, προβλέπεται ότι δεν απαιτείται έκδοση πράξης χαρακτηρισμού αλλά αρκεί η διαπίστωση από την δασική

υπηρεσία της μορφής που είχε η έκταση πριν από την εκχέρσωση. Αυτές οι αλλαγές κρίνονται αναγκαίες για να καταστεί δυνατή η συμμετοχή των πολιτών στην διαδικασία τακτοποίησης της χρήσης των αγρών που είχαν ήδη εκχερσωθεί και να εμπεδωθεί ένα αίσθημα ισότιμης μεταχείρισης των πολιτών. Σύμφωνα με την υφιστάμενη διάταξη, η έγκριση για τη γεωργική καλλιέργεια χορηγείται κατόπιν σύνταξης οικονομοτεχνικής μελέτης βιωσιμότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης, η οποία αφορά στις εδαφολογικές και οικολογικές συνθήκες, οι οποίες συνηγορούν υπέρ του τρόπου εκμετάλλευσης που προτείνεται χωρίς να παραβλάπτεται η λειτουργία του δασικού οικοσυστήματος από την απώλεια του φυσικού αγαθού, τηρουμένων και των προϋποθέσεων της παραγράφου 4 του ίδιου άρθρου. Εκτάσεις, όμως που ήδη καλλιεργούνται στο ως άνω χρονικό διάστημα μέχρι και σήμερα και επιδοτούνται από το ΟΣΔΕ, καλύπτουν τις παραπάνω προϋποθέσεις και δεν υφίσταται ανάγκη για σύνταξη τέτοιας μελέτης. Με την προτεινόμενη ρύθμιση της παραγράφου 2 αντικαθίσταται η ανάγκη αυτή με γνωμοδότηση της Δασικής Υπηρεσίας, ενώ για τις εκτάσεις που δεν επιδοτούνται από τον ΟΣΔΕ συνεχίζει να απαιτείται η μελέτη αυτή για την διασφάλιση της ορθής χρήσης της έκτασης δασικού χαρακτήρα ...».

11. Επειδή, με το άρθρο 78 του ν. 998/1979 παρεσχέθη δέσμη εξουσιοδοτήσεων προς την κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση για τη ρύθμιση διαφόρων θεμάτων συνδεομένων με την εφαρμογή των προπαρατεθέντων άρθρων 47 και 47B του νόμου. Ειδικότερα, στο άρθρο 78 παρ. 6 του ν. 998/1979, όπως αντικαταστάθηκε με τα άρθρα 42 του ν. 4280/2014 (Α΄ 159) και 4 παρ. 4 του ν. 4467/2017 (Α΄ 56/13.4.2017), ορίζεται ότι «Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζονται ο τρόπος και η διαδικασία χορήγησης της έγκρισης γεωργικής εκμετάλλευσης, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, οι υποχρεώσεις του δικαιούχου και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των άρθρων 47 και 47B΄». Δυνάμει της εξουσιοδοτικής αυτής διάταξης εκδόθηκε η νυν προσβαλλόμενη απόφαση 156586/2798/19.5.2017 του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

12. Επειδή, εξάλλου, βάσει του άρθρου 24 παρ. 1 εδ. δ΄ του αναθεωρημένου Συντάγματος, η σύνταξη και τήρηση δασολογίου έχει αναχθεί σε βασική συνιστώσα της προστασίας του δασικού κεφαλαίου της χώρας, ενώ, βάσει της παρ. 2 του ίδιου άρθρου 24 του Συντάγματος, υποχρέωση του Κράτους αποτελεί και η σύνταξη Εθνικού Κτηματολογίου. Όμως, προκειμένου το Δημόσιο να δηλώσει στο Κτηματολόγιο τα εμπράγματα δικαιώματά του επί δασικών εν γένει εκτάσεων, εφ΄ ων υφίσταται [μαχητό] τεκμήριο ιδιοκτησίας του, απαιτείται, ως κατ΄ εξοχήν νόμιμος τίτλος, η ύπαρξη κυρωμένου δασικού χάρτη, με αποτέλεσμα σε υπό κτηματογράφηση περιοχές στερούμενες δασικού χάρτη να ελλείπει ο νόμιμος αυτός τίτλος, στον οποίον θα στηριζόταν η δήλωση του Δημοσίου. Ενόψει αυτών των δεδομένων, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η κατάρτιση δασικών χαρτών και δασολογίου, στο οποίο θα αποτυπώνονται κατά τρόπο ακριβή και οριστικό δάση και δασικές εκτάσεις, πρέπει να προηγηθεί της ολοκλήρωσης του Κτηματολογίου και έχει αδικαιολογήτως βραδύνει,

κατά τρόπο που υπερβαίνει τα συνταγματικώς ανεκτά όρια (ΣτΕ 1203/2017 7μ., 805/2016 7μ., 2818/97 7μ.). Περαιτέρω, σύμφωνα με το ν. 3889/2010 (Α΄ 182), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 153 του ν. 4389/2016 (Α΄ 94) και το άρθρο δεύτερο του ν. 4462/2017 (Α΄ 39/28.3.2017), τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 παρ. 3 του ν. 4467/2017 (Α΄ 56/13.4.2017) και ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο δημοσίευσης της προσβαλλόμενης πράξης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, i. «Οι δασικές εν γένει εκτάσεις των παραγράφων 1, 2, 3, 4 και 5 του άρθρου 3 του ν. 998/1979 (Α΄ 289), που διέπονται από τις προστατευτικές διατάξεις αυτού, απεικονίζονται σε κατάλληλης κλίμακας αεροφωτογραφικό ή χαρτογραφικό υλικό, το οποίο, αφού συμπληρωθεί με τα φωτοερμηνευτικά στοιχεία των πρόσφατων και ιστορικών αεροφωτογραφιών, τις διοικητικές πράξεις και τα διαθέσιμα στοιχεία της δασικής υπηρεσίας, αποτελεί τον δασικό χάρτη» (άρ. 13 παρ. 1 του ν. 3889/2010), ii. «Ως βάση για τον προσδιορισμό των δασικών εν γένει εκτάσεων της προηγούμενης παραγράφου λαμβάνεται η παλαιότερη και η πλησιέστερη προς το χρόνο κατάρτισης του δασικού χάρτη αεροφωτογραφία» (άρ. 13 παρ. 2), iii. «Ο δασικός χάρτης που έχει θεωρηθεί ... αναρτάται με απόφαση της οικείας Διεύθυνσης Δασών εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την κατά την παράγραφο 9 του άρθρου 13 θεώρησή του στον ειδικό διαδικτυακό τόπο ανάρτησης δασικών χαρτών και υποβολής αντιρρήσεων της παραγράφου 11 του άρθρου 13» (άρ. 14 παρ. 1), iv. «Κατά του περιεχομένου του δασικού χάρτη που αναρτήθηκε επιτρέπεται η υποβολή αντιρρήσεων μέσα σε αποκλειστική προθεσμία εκατόν πέντε (105) ημερών από την ημερομηνία που ορίζεται στην πρό[σ]κληση υποβολής αντιρρήσεων της παραγράφου 2 του άρθρου 14 του παρόντος νόμου» (άρ. 15 παρ. 1) και v. «Με τις αντιρρήσεις προβάλλονται λόγοι που αφορούν αποκλειστικά και μόνο την αμφισβήτηση του χαρακτήρα ή της μορφής των εμφανιζόμενων στον δασικό χάρτη εκτάσεων» (άρ. 15 παρ. 4). Στο δε άρθρο 17 του ν. 3889/2010, ως ίσχυε, ορίζονται τα ακόλουθα: «Εντός σαράντα πέντε (45) ημερών από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής αντιρρήσεων η αρμόδια Διεύθυνση Δασών ή σε περίπτωση εφαρμογής της παραγράφου 4 του άρθρου 13 η Ε. Α.Ε. επεξεργάζεται τα στοιχεία των αντιρρήσεων και αποτυπώνει στον δασικό χάρτη με πράσινο περίγραμμα και πράσινη διαγράμμιση τις εκτάσεις για τις οποίες δεν υποβλήθηκαν αντιρρήσεις. Στην περίπτωση εφαρμογής της παραγράφου 4 του άρθρου 13 όταν η επεξεργασία γίνεται από την Ε. Α.Ε., ο δασικός χάρτης, εντός της ως άνω προθεσμίας, αποστέλλεται μαζί με τις αντιρρήσεις στην αρμόδια Διεύθυνση Δασών για τον έλεγχο της ορθής αποτύπωσης. 2. Ο δασικός χάρτης με αποτυπωμένες τις εκτάσεις, για τις οποίες δεν ασκήθηκαν αντιρρήσεις, θεωρείται από την οικεία Διεύθυνση Δασών εντός προθεσμίας σαράντα πέντε ημερών (45) από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής αντιρρήσεων. Σε περίπτωση εφαρμογής της παραγράφου 4 του άρθρου 13 η ανωτέρω θεώρηση γίνεται εντός είκοσι (20) ημερών από την διαβίβαση στη Διεύθυνση Δασών του δασικού χάρτη και των επεξεργασμένων από την Ε. Α.Ε. στοιχείων των αντιρρήσεων. 3. Εξαιρετικά στις περιπτώσεις που απαιτούνται διορθώσεις στις εκτάσεις που αποτυπώθηκαν σύμφωνα με την παράγραφο 1, αυτές υποδεικνύονται από την οικεία Διεύθυνση Δασών με σχετική έκθεση εντός της προθεσμίας της

προηγούμενης παραγράφου και ο χάρτης θεωρείται, με τον ίδιο τρόπο, ... 4. Ο δασικός χάρτης, μετά την ανωτέρω θεώρησή του, κυρώνεται ως προς τα τμήματά του με πράσινο περίγραμμα και πράσινη διαγράμμιση, με απόφαση του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης που εκδίδεται εντός δέκα (10) ημερών από την περιέλευσή του σε αυτόν. 5. Ο κυρωμένος δασικός χάρτης δημοσιεύεται αμέσως στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Από την ημερομηνία δημοσίευσής του καθίσταται οριστικός και έχει πλήρη αποδεικτική ισχύ σε κάθε διοικητική ή δικαστική αρχή για όλα τα τμήματα που αποτυπώνονται σε αυτόν με πράσινο περίγραμμα και πράσινη διαγράμμιση, τα οποία αποτελούν δασικές εν γένει εκτάσεις των παραγράφων 1, 2, 3, 4 και 5 του άρθρου 3 του ν. 998/1979, όπως ισχύει. Επί των ανωτέρω εκτάσεων εφαρμόζονται οι διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, με την επιφύλαξη των προβλεπομένων στην παράγραφο 5 του ως άνω άρθρου 3, ως προς τις χορτολιβαδικές και τις πετρώδεις και βραχώδεις εκτάσεις των περιπτώσεων α' και β' της ως άνω παραγράφου. 5α. Ψηφιακό αντίγραφο του κυρωμένου δασικού χάρτη αποστέλλεται, επίσης, στον Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. και στην οικεία Περιφερειακή Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας. 6. Ο κυρωμένος δασικός χάρτης τηρείται στον ειδικό δικτυακό τόπο της παραγράφου 11 του άρθρου 13 από την οικεία Διεύθυνση Δασών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και αντίγραφο του αποστέλλεται στην αρμόδια υπηρεσία της Γενικής Διεύθυνσης Ανάπτυξης και Προστασίας Δασών και Αγροπεριβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και στην Ε. Α.Ε.. 7. Ο δασικός χάρτης των προηγούμενων παραγράφων έχει, ως προς τα τμήματα για τα οποία ασκήθηκαν αντιρρήσεις, προσωρινή ισχύ έως τη δημοσίευση της κατά το άρθρο 19 του παρόντος απόφασης κύρωσης του Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. 8. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, εάν η Ε. Α.Ε. κρίνει, με αιτιολογημένη απόφασή της, ... ότι ο δασικός χάρτης που κυρώθηκε σύμφωνα με την ανωτέρω παράγραφο 4, εμπεριέχει σφάλματα ως προς την αποτύπωση της θέσης και των ορίων των τμημάτων του, μπορεί να ζητεί την εξέταση των περιπτώσεων αυτών από τις ΕΠ.Ε.Α. του άρθρου 18, οι οποίες και αποφαινόμενες, λαμβάνοντας υπόψη και τα νέα δεδομένα. ... 9. Από την ανωτέρω κύρωση, εξαιρούνται οι εκτάσεις για τις οποίες ισχύουν αποφάσεις κήρυξης τους ως αναδασωτέων λόγω πυρκαγιάς και δεν αποτέλεσαν και δεν αποτελούν δάση ή δασικές εκτάσεις, σύμφωνα με τη φωτοερμηνεία κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του άρθρου 13 του παρόντος, ή έχουν εκδοθεί τελεσίδικες πράξεις και αποφάσεις με τη διαδικασία του άρθρου 14 του ν. 998/1979 (Α' 289) που τις χαρακτηρίζουν μη δάση ή μη δασικές εκτάσεις. Η εφαρμογή των προβλεπομένων στο άρθρο 44 παρ. 4 του ν. 998/1979, αυτεπαγγέλτως, για τις ανωτέρω εκτάσεις, είναι υποχρεωτική. Η ολοκλήρωση της, κατά τα προηγούμενα, διαδικασίας του άρθρου 44 παρ. 4 του ν. 998/1979, πριν την κατ' άρθρο 19 του παρόντος ολική κύρωση του δασικού χάρτη, αποτελεί υποχρέωση του Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης ... 10. Για τις εκτάσεις που στον αναρτημένο δασικό χάρτη προσδιορίζονται ως μη διεπόμενες από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας σύμφωνα με τη φωτοερμηνεία της πλησιέστερης προς το χρόνο κατάρτισής του αεροφωτογραφίας και, συγχρόνως, ως διεπόμενες από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας στην παλαιότερη διαθέσιμη

αεροφωτογραφία, και οι οποίες είναι ενταγμένες στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ), δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις τού παρόντος άρθρου, εφόσον υποβληθεί αίτημα, εντός της προθεσμίας της παραγράφου 1 του άρθρου 15, για την υπαγωγή τους στις διατάξεις των παραγράφων 5 έως 14 του άρθρου 47 και στο άρθρο 47B του ν. 998/1979. Η ως άνω εξαίρεση από τις διατάξεις του παρόντος άρθρου χορηγείται για όσο διάστημα απαιτείται για την έκδοση της διοικητικής πράξης έγκρισης εξαγοράς ή επέμβασης που προβλέπεται από τα ανωτέρω άρθρα, η οποία εκδίδεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας έξι (6) μηνών από το πέρας της προθεσμίας της παραγράφου 1 του άρθρου 15». Η τελευταία αυτή παράγραφος 10 του άρθρου 17 του ν. 3889/2010 προστέθηκε με την παρ. 3[α.] του άρθρου 5 του ν. 4467/2017 (Α' 56/13.4.2017), με την οποία επιπλέον ορίζεται [υπό στοιχείο 3.β.] ότι: «Στις περιπτώσεις όπου η προθεσμία της παρ. 1 του άρθρου 15 του ν. 3889/2010 για την υποβολή αντιρρήσεων, λήγει σε διάστημα μικρότερο των δύο (2) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος, η προθεσμία αυτή παρατείνεται έως τη συμπλήρωση δύο (2) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος». Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4467/2017 αναφέρονται τα κάτωθι: «...προστίθεται νέα παράγραφος 10 στο άρθρο 17 του ν. 3889/2010 (Α' 182), με την οποία εξαιρούνται από την μερική κατ' άρθρο 17 παράγραφος 4 κύρωση, εκτάσεις που αποτελούν δάση, δασικές ή χορτολιβαδικές εκτάσεις κατά την παλαιότερη διαθέσιμη αεροφωτογράφιση, αλλά στην πιο πρόσφατη αεροφωτογράφιση προκύπτει ότι καλλιεργούνται γεωργικά ή δενδροκομικά και περιλαμβάνονται στο ΟΣΔΕ, κατόπιν αιτήματος του ενδιαφερομένου για την ολοκλήρωση των διαδικασιών του άρθρου 47 παράγραφοι 5 έως 14 και 47B ν. 998/1979. Η ολοκλήρωση διαδικασιών του άρθρου 47 παράγραφοι 5 έως 14 και 47B ορίζεται σε έξι (6) μήνες από τη λήξη της ταχθείσας προθεσμίας [για] της παρ. 1 του άρθρου 15 μετά το πέρας των οποίων κυρώνεται το περιεχόμενο του δασικού χάρτη ως προς αυτές τις περιοχές. Η θέσπιση της προτεινόμενης διάταξης καθίσταται αναγκαία διότι με την εφαρμογή της δίνεται η δυνατότητα στους γεωργούς εκμεταλλευτές να συνεχίσουν να καλλιεργούν τις ως άνω εκτάσεις, σύμφωνα με τις πρόνοιες της δασικής νομοθεσίας, αποφεύγοντας με την μερική κύρωση του δασικού χάρτη να ανακύψουν περαιτέρω ζητήματα συνυφασμένα με την ιδιοκτησία και τη χρήση των εκτάσεων αυτών. Με την περίπτωση β' της παραγράφου 3 του άρθρου 5 προβλέπεται ειδικά για τις περιοχές όπου η προθεσμία για την υποβολή αντιρρήσεων κατά των αναρτημένων δασικών χαρτών λήγει σε διάστημα μικρότερο των δύο (2) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, η παράταση της προθεσμίας αυτής για διάστημα δύο (2) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. Η κατ' εξαίρεση αυτή δίμηνη παράταση δίνεται μόνο για τις αναφερόμενες περιπτώσεις και για να μπορέσουν αν επιθυμούν οι πολίτες να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που δίνονται με τις νέες προσθήκες στα άρθρα 47 και 47B του ν. 998/1979 και την υπαγωγή τους στις διατάξεις της νέας παραγράφου 10 του άρθρου 17 του ν. 3889/2010».

13. Επειδή, η προσβαλλόμενη απόφαση περιέχει δύο Κεφάλαια, Α' και Β'. Στο

Κεφάλαιο Α΄ περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα άρθρα 1 έως 12 -άρθρα, τα οποία δεν πλήσσουνται με την κρινόμενη αίτηση- με τα οποία καθορίζονται ο «τρόπος και η ακολουθητέα διαδικασία έγκρισης γεωργικής εκμετάλλευσης» του άρθρου 47 παρ. 1 του ν. 998/1979, δηλαδή της παροχής αδειάς για την εκχέρσωση δασικών εκτάσεων με σκοπό την εφεξής γεωργική ή δενδροκομική καλλιέργεια, και προβλέπονται οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας εκχέρσωσης, η σειρά προτίμησης, σε περίπτωση ύπαρξης περισσότερων ενδιαφερομένων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, η διαδικασία γνωμοδοτήσεων, τα του ανταλλάγματος χρήσης και του πρωτοκόλλου εγκατάστασης, το ανώτατο όριο παραχωρούμενης έκτασης (30 στρ.), όταν πρόκειται για φυσικό πρόσωπο, οι υποχρεώσεις του δικαιούχου μετά την εγκατάσταση και οι λόγοι ανάκλησης της έγκρισης επέμβασης. Στο τελευταίο άρθρο του Κεφαλαίου Α΄ [άρθρο 13, το οποίο πλήσσειται με την κρινόμενη αίτηση] προβλέπονται τα ακόλουθα, σχετικά με την εφαρμογή των παραγράφων 5 έως 14 του άρθρου 47 του ν. 998/1979, των οποίων αμφισβητείται η συνταγματικότητα: «1. Για τις εκτάσεις των παραγράφων 5-14 του άρθρου 47 του ν. 998/1979 όπως ισχύει, που αφορά δάση, δασικές εκτάσεις, καθώς και εκτάσεις της κατηγορίας 5α του άρθρου 3 του ν. 998/1979 όπως ισχύει» (δηλαδή, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32 παρ. 4 του ν. 4280/2014, «χορτολιβαδικές εκτάσεις που βρίσκονται επί ημιορεινών, ορεινών και ανώμαλων εδαφών και συγκροτούν φυσικά οικοσυστήματα αποτελούμενα από φρυγανική, πώδη ή άλλη αυτοφυή βλάστηση ή από δασική μεν βλάστηση που δεν συνιστά δασοβιοκοινότητα»), «που εκχερσώθηκαν για γεωργική εκμετάλλευση χωρίς άδεια της οικείας δασικής αρχής πριν την 11η-6-1975 και διατηρούν τη χρήση αυτή μέχρι σήμερα, οι κάτοχοι δύνανται, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 12 του ίδιου άρθρου, να υποβάλουν αίτημα εξαγοράς στην αρμόδια δασική υπηρεσία ακολουθώντας τη διαδικασία της παραγράφου 6 του προαναφερόμενου άρθρου προκειμένου να εκδοθεί η απόφαση εξαγοράς της έκτασης από τον Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Η παράγραφος 7 της διάταξης όπως ισχύει αφορά στα επιπρόσθετα στοιχεία που προσκομίζουν οι φερόμενοι κάτοχοι των εκτάσεων ως συμπληρωματικά προκειμένου να ληφθούν υπόψη για την έκδοση του τίτλου κυριότητας, η οποία θα δίνεται εφόσον πιστοποιείται με κάθε δυνατό μέσο ότι η γεωργική εκμετάλλευση ξεκίνησε πριν το έτος 1975 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. 2. Το τίμημα εξαγοράς ορίζεται στο 1/4 της αντικειμενικής αξίας και όπου δεν έχει καθορισθεί αντικειμενική αξία, της αγοραίας αξίας όπως αυτή θα εκτιμηθεί από την οικεία Δ.Ο.Υ. και μπορεί να καταβάλλεται και σε μηνιαίες δόσεις, που δεν υπερβαίνουν τις εκατό (100). Σε κάθε περίπτωση το ύψος κάθε δόσης δεν μπορεί να είναι μικρότερο των τριάντα (30) ευρώ. 3. Καθορίζεται το οριζόμενο στην παράγραφο 8 του άρθρου 45 του ν. 998/1979 αντάλλαγμα χρήσης υπολογιζόμενο σύμφωνα με την αριθ. 156157/4323/27-4-2017 (ΦΕΚ 1492/Β΄/2017) κοινή υπουργική απόφαση του Αν. Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και του Αν. Υπουργού Οικονομικών. 4. Μετά την εξόφληση του τιμήματος εξαγοράς και του ανταλλάγματος χρήσης εκδίδεται από τον Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης τίτλος κυριότητας υπέρ του κατόχου της έκτασης. Ο ανωτέρω τίτλος μεταγράφεται στα

βιβλία μεταγραφών του οικείου Υποθηκοφυλακείου ή καταχωρίζεται στα τηρούμενα βιβλία μεταγραφών του αρμόδιου Κτηματολογικού Γραφείου. Οι διοικητικές πράξεις που εκδόθηκαν για την προστασία της έκτασης μετά την εξόφληση του τιμήματος εξαγοράς και του ανταλλάγματος χρήσης παύουν να ισχύουν. 5. ... 6. Απαίτηση για υποβολή οικονομοτεχνικής μελέτης βιωσιμότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης δεν υφίσταται προκειμένης της εφαρμογής της ανωτέρω διαδικασίας εξαγοράς. 7. Εάν ο ενδιαφερόμενος δεν επιθυμεί την εξαγορά της έκτασης, δύναται να ζητήσει την έκδοση απόφασης έγκρισης επέμβασης, πληρώνοντας αντάλλαγμα χρήσης ακολουθώντας τη διαδικασία του άρθρου 47B του νόμου 998/1979 ως ισχύει, όπως αυτή περιγράφεται στο κεφάλαιο Β΄ της παρούσας, λαμβάνοντας υπόψιν την εξαίρεση από δαπάνες αναδάσωσης που προβλέπονται γι' αυτές τις εκτάσεις στην παράγραφο 11 του άρθρου 45 του ν. 998/1979 όπως ισχύει. 8. Μετά την έκδοση της απόφασης έγκρισης επέμβασης ή της εξαγοράς, ο κάτοχος έχει υποχρέωση εντός ενός (1) έτους να υποβάλει δήλωση στο ΟΣΔΕ, αντίγραφο της οποίας κατατίθεται στην οικεία δασική υπηρεσία, προκειμένου να συμπληρωθεί ο φάκελος. Στις περιπτώσεις που έχει κατατεθεί δήλωση στο ΟΣΔΕ οφείλεται η συμπλήρωση του φακέλου με το παρόν στοιχείο, αντιστοιχούμενη η δηλωμένη στο ΟΣΔΕ έκταση με την εγκριθείσα την επέμβαση ή την εξαγορά. 9. Τυχόν αλλαγή της γεωργικής χρήσης, μετά τη χορήγηση του τίτλου κυριότητας συνεπάγεται την αυτοδίκαιη ακυρότητα του σχετικού τίτλου ως προς το τμήμα που άλλαξε χρήση και την υπαγωγή του τμήματος αυτού στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας».

14. Επειδή, στη συνέχεια, στο Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 1 έως 11) της προσβαλλόμενης απόφασης εξειδικεύεται η διαδικασία έγκρισης γεωργικής εκμετάλλευσης του άρθρου 47B του ν. 998/1979 [του οποίου επίσης αμφισβητείται η συνταγματικότητα], δηλαδή «της εκχέρσωσης για αγροτική εκμετάλλευση δασών, δασικών εκτάσεων, καθώς και των εκτάσεων της κατηγορίας 5α του άρθρου 3 του ν. 998/1979 ως ισχύει, χωρίς άδεια της οικείας δασικής αρχής μετά την 11-6-1975 και ως την 7η Μαρτίου 2007, με σκοπό τη συνέχιση της καλλιέργειας» (βλ. άρθρο 1 παρ. 1 της ΥΑ). Ειδικότερα, στο άρθρο 1 του Κεφ. Β΄ της ΥΑ ορίζονται τα ακόλουθα: «1. ... Κύριο και καθοριστικό στοιχείο για τη εφαρμογή της διάταξης αποτελεί η αποκλειστική χρήση των ανωτέρω εκτάσεων για γεωργική και δενδροκομική καλλιέργεια. Επί των εκτάσεων αυτών επιτρέπεται η ύπαρξη κατασκευών που εξυπηρετούν την ίδια γεωργική καλλιέργεια, όπως ... 2. Στις διατάξεις του παρόντος υπάγονται και εκτάσεις κηρυγμένες ως αναδασωτέες. 3. Για την εφαρμογή της διάταξης πρέπει να πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 12 του άρθρου 47 σύμφωνα με την οποία οι ανωτέρω εκτάσεις, προκειμένου να υπαχθούν στη διάταξη, δεν πρέπει να διέπονται από ειδικό καθεστώς προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 19 του ν. 1650/1986 όπως ισχύει, εκτός αν η αγροτική εκμετάλλευση προβλέπεται από το ως άνω ειδικό καθεστώς προστασίας. 4. Στις διατάξεις του παρόντος δεν εφαρμόζονται οι περιορισμοί που τίθενται στην παρ. 4 του άρθρου 47 του ν. 998/1979» [που έθετε ως προϋπόθεση για τη χορήγηση της έγκρισης επέμβασης: Ι. να μην εμπίπτουν οι εκτάσεις στις

περιπτώσεις β΄ της παρ. 1 και α΄ και ζ΄ της παρ. 2 του άρθρου 4 του ν. 998 (δηλαδή να μην πρόκειται: α. περί δασών/δασικών εκτάσεων με ιδιαίτερη προστατευτική επίδραση επί εδαφών και υπογείων υδάτων, εκτάσεων εντός λεκανών απορροής χειμάρρων, υπερκείμενων πόλεων, ασκουσών προστασία σε φυσικά ή πολιτιστικά μνημεία ή σημαντικά τεχνικά έργα, β. περί πάρκων/αλσών εντός πόλεων ή οικιστικών περιοχών και γ. περί δασών/δασικών εκτάσεων εντός της περιφέρειας του νομού Αττικής), II. να έχουν κλίση μικρότερη του 25%, III. το βάθος του εδάφους να είναι κατάλληλο για γεωργική καλλιέργεια και IV. να μην υφίσταται κίνδυνος διάβρωσης ή να μπορούν να ληφθούν προστατευτικά μέτρα του εδάφους]. «5. Με την υποβολή του αιτήματος εφαρμογής της διάταξης αναστέλλεται η λήψη και η εφαρμογή διοικητικών πράξεων και πρωτοκόλλων για την προστασία των εκτάσεων από την ημερομηνία κατάθεσης αίτησης υπαγωγής στη διάταξη και έως την οριστική γνωμοδότηση των αρμόδιων υπηρεσιών. Αναστέλλεται επίσης και η κήρυξη αυτών ως αναδασωτέων. 6. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται και επί των εκκρεμών υποθέσεων του άρθρου 47B, σε όποιο στάδιο και αν εκκρεμούσαν. 7. Για τις ανωτέρω εκτάσεις εκδίδεται έγκριση επέμβασης σύμφωνα με το άρθρο 45 του ν. 998/1979 όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 36 του ν. 4280/2014, και την παράγραφο 2 του άρθρου 47 του ν. 998/1979». Στο άρθρο 2 του Κεφ. Β΄ της ΥΑ καθορίζονται τα δικαιολογητικά που υποβάλλονται με την αίτηση του ενδιαφερόμενου στη δασική υπηρεσία για την έκδοση της έγκρισης επέμβασης [όπως τοπογραφικό διάγραμμα της έκτασης, με συντεταγμένες κορυφών και αποτύπωση τυχόν υφιστάμενων εγκαταστάσεων, και, σε περίπτωση που οι εκτάσεις είναι δηλωμένες στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ), βεβαίωση συνοδευόμενη από απόσπασμα ορθοφωτοχάρτη με συντεταγμένες που πρέπει να αντιστοιχίζονται με αυτές του τοπογραφικού διαγράμματος της έγκρισης επέμβασης] και γίνεται παραπομπή στο παράρτημα II της ΥΑ ως προς το περιεχόμενο της οικονομοτεχνικής μελέτης βιωσιμότητας της παραγράφου 2 άρθρου 47 ν. 998/1979, η οποία απαιτείται να εκπονηθεί και υποβληθεί, όταν οι εκτάσεις δεν είναι δηλωμένες στο ΟΣΔΕ. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Παράρτημα II της προσβαλλόμενης, η οικονομοτεχνική μελέτη βιωσιμότητας πρέπει, μεταξύ άλλων, να αναφέρει την υφιστάμενη κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος (έδαφος, υδρολογία, γεωμορφολογία, τύπο οικοτόπων, χλωρίδα – πανίδα κ.ο.κ.), να παρουσιάζει τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες και επεμβάσεις στην περιοχή, την υφιστάμενη γεωργική εκμετάλλευση (ως προς τις εγκαταστάσεις, το απασχολούμενο δυναμικό, τα παραγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες, τα γενικά οικονομικά στοιχεία, το είδος της δραστηριότητας και τις καλλιεργούμενες εκτάσεις), τη «Δυναμική και προοπτικές των εκμεταλλεύσεων» (στο κεφάλαιο περί γενικής γεωργικής δραστηριότητας) και να περιέχει Τεχνική Έκθεση, στο πλαίσιο της οποίας πρέπει -αφού γίνει περιγραφή και «χωροθέτηση» της εκμετάλλευσης, διερεύνηση «της συμβατότητας και των χωρικών επιπτώσεων ... στην ευρύτερη του έργου περιοχή» και της καταλληλότητας του εδάφους για το συγκεκριμένο είδος εκμετάλλευσης- να εκτιμάται η συμβολή της εκμετάλλευσης στη βελτίωση της αγοράς, να υπολογίζονται οι αναμενόμενες αποδόσεις βάσει τρεχουσών τιμών πώλησης των παραγόμενων

προϊόντων και να εκτιμώνται οι «[ε]πιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Αναφέρονται επιπτώσεις στην αισθητική του τοπίου, τα μέτρα προστασίας που πρέπει να ληφθούν για την αποτροπή διαβρώσεων». Επίσης, ερευνάται η «βιωσιμότητα της εκμετάλλευσης» και, ειδικότερα, «[π]αρουσιάζεται σύνοψη των χρηματοοικονομικών στοιχείων και συνοπτική έκθεση για τη βιωσιμότητα της υφιστάμενης καλλιέργειας». Το άρθρο 3 («Διαδικασία εφαρμογής») του Κεφ. Β΄ της ΥΑ περιλαμβάνει δύο περιπτώσεις, αναλόγως αν οι εκτάσεις είναι ή όχι δηλωμένες στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ). Στην περίπτωση που η έκταση δεν είναι δηλωμένη στο ΟΣΔΕ (“α΄ περίπτωση”), «απαιτείται η σύνταξη οικονομοτεχνικής μελέτης υπογεγραμμένης αρμοδίως σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του άρθρου 47 του ν. 998/1979», κατόπιν δε «η ... Δασική Αρχή προβαίνει σε αυτοψία διενεργουμένη παρουσία αρμόδιου υπαλλήλου της οικείας Δ/σης Αγροτικών Υποθέσεων (Δ.Α.Υ) ή της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής (Δ.Α.Ο.Κ.) και του αιτούντος, και συντάσσει σχετική εισήγηση με συνυπογραφή του παριστάμενου στην αυτοψία υπαλλήλου της ΔΑΥ ή της ΔΑΟΚ, στην οποία ... : α) Επαληθεύονται τα στοιχεία της υποβληθείσας υπό του ενδιαφερομένου μελέτης και ιδίως των ορίων, των πλευρικών διαστάσεων, της θέσης, της περιφέρειας, του εμβαδού, της κλίσης του εδάφους, της υφιστάμενης καλλιέργειας. β) Η δασική αρχή διαπιστώνει τη μορφή που είχε η έκταση πριν την εκχέρωση προκειμένου να υπολογιστεί το αντάλλαγμα χρήσης. γ) Βεβαιώνεται, ότι η γεωργική ή δενδροκομική καλλιέργεια της έκτασης πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 1 του παρόντος και ότι οι εδαφολογικές και οικολογικές συνθήκες συνηγορούν υπέρ αυτού του τρόπου εκμετάλλευσης, χωρίς να παραβλάπτεται η λειτουργία του δασικού οικοσυστήματος. Δύνανται να διατυπώνονται προτάσεις για την προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και προτεινόμενα μέτρα, καθώς και κάθε άλλο μέτρο που κρίνεται αναγκαίο για την προστασία ή την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, είτε περιλαμβάνεται στην υποβληθείσα οικονομοτεχνική μελέτη είτε όχι. δ) ... ε) Αναφέρονται τυχόν διοικητικές πράξεις που έχουν εκδοθεί για την προστασία της έκτασης. στ) Υπολογίζεται το αντάλλαγμα χρήσης και η δαπάνη αναδάσωσης της παραγράφου 8 του άρθρου 45 του ν. 998/1979 ως ισχύει». Στη β΄ περίπτωση (όταν οι εκτάσεις είναι δηλωμένες στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου - ΟΣΔΕ), δεν απαιτείται η σύνταξη οικονομοτεχνικής μελέτης, αλλά προβλέπεται γνωμοδότηση της δασικής αρχής, στην οποία επαληθεύονται τα στοιχεία της έκτασης [ιδίως σε αντιπαραβολή με τα στοιχεία του ΟΣΔΕ], διαπιστώνεται η μορφή της πριν από την εκχέρωση, αναφέρονται τυχόν διοικητικές πράξεις που έχουν εκδοθεί για την προστασία της και υπολογίζεται το αντάλλαγμα χρήσης και η δαπάνη αναδάσωσης της παρ. 8 του άρθρου 45 του ν. 998/1979· σε αμφότερες δε τις περιπτώσεις (α΄ και β΄), η έγκριση επέμβασης εκδίδεται από τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Στο άρθρο 4 (“Καταβολή ανταλλάγματος χρήσης και δαπάνης αναδάσωσης”) του αυτού Κεφ. Β΄ της ΥΑ ορίζεται ότι «1. Πριν την εγκατάσταση του δικαιούχου στην έκταση καταβάλλεται το οριζόμενο στην παράγραφο 8 του άρθρου 45 του ν. 998/1979 αντάλλαγμα χρήσης υπολογιζόμενο

σύμφωνα με την αριθ. 156157/4323/27-4-2017 (ΦΕΚ 1492/Β/2017) κοινή υπουργική απόφαση του Αν. Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και του Αν. Υπουργού Οικονομικών, καθώς και η οριζόμενη δαπάνη αναδάσωσης της παρ. 2 του άρθρου 47Β του ίδιου νόμου, σύμφωνα με την ανωτέρω κοινή υπουργική απόφαση. 2. Το συνολικό τίμημα μπορεί να καταβάλλεται σε μηνιαίες δόσεις, μη δυνάμενες να υπερβούν τον αριθμό των εκατό (100) και υπό την προϋπόθεση ότι το ύψος έκαστης δόσης δεν είναι μικρότερο των τριάντα (30) ευρώ. Η καταβολή του τιμήματος αυτού αποτελεί προϋπόθεση για τη νομιμοποίηση της αλλαγής χρήσης της έκτασης. 3. Μετά την εφ' άπαξ καταβολή του συνολικού τιμήματος ή της πρώτης δόσης αυτού, ακολουθεί η εγκατάσταση του δικαιούχου στην έκταση για την οποία εγκρίθηκε η επέμβαση». Στο άρθρο 5 περιγράφονται τα στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει η απόφαση έγκρισης επέμβασης του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης, όπως το υπολογιζόμενο συνολικό τίμημα (αντάλλαγμα χρήσης και δαπάνη αναδάσωσης), ο τρόπος καταβολής, οι συνέπειες μη καταβολής, «οι ανατρεπτικοί όροι υπό τους οποίους τελεί η έγκριση επέμβασης, δηλαδή της συνεχούς και συστηματικής καλλιέργειας αυτής δενδροκομικώς ή γεωργικώς», η δυνατότητα μεταβίβασης του δικαιώματος χρήσης σε τρίτους και η υποχρέωση του κατόχου να υποβάλει, εντός έτους, «δήλωση στο ΟΣΔΕ, αντίγραφο της οποίας θα πρέπει να κατατεθεί στη δασική υπηρεσία ή στην περίπτωση που υπάρχει ήδη η δήλωση να ενημερώνεται ότι οφείλει να συμπληρώσει το φάκελο με τη παρούσα έγκριση». Ορίζεται δε ότι «Η ανωτέρω απόφαση ... λαμβάνεται ... υπ' όψη κατά τη σύνταξη του δασικού χάρτη της περιοχής» (παρ. 2 του άρ. 5 του Κεφ. Β της ΥΑ), ότι «Πριν την καταβολή του συνολικού τιμήματος ή της πρώτης δόσης αυτού και τη σύνταξη του πρωτοκόλλου εγκατάστασης ουδεμία επέμβαση θεωρείται επιτρεπτή» (παρ. 3 του άρ. 6), ότι «1. Μετά την εξόφληση του συνολικού τιμήματος (ανταλλάγματος χρήσης και δαπάνης αναδάσωσης) εκδίδεται από το Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης ... διαπιστωτική πράξη αλλαγής χρήσης της έκτασης. ... 2. Η ανωτέρω διαπιστωτική πράξη μεταγράφεται στα Βιβλία Μεταγραφών του οικείου Υποθηκοφυλακείου ή καταχωρείται στο Κτηματολογικό Βιβλίο του οικείου Κτηματολογικού Γραφείου, ατελώς» (άρ. 7), ότι, μετά την εγκατάστασή του, ο δικαιούχος υποχρεούται να υποβάλει, εντός έτους, «δήλωση στο ΟΣΔΕ, αντίγραφο της οποίας πρέπει να κατατεθεί στη δασική υπηρεσία ή στην περίπτωση που υπάρχει ήδη η δήλωση να ενημερώνεται ότι οφείλει να συμπληρώσει το φάκελο με την παρούσα έγκριση», υποχρεούται να «προβεί στην εφαρμογή των προτεινομένων από τη δασική υπηρεσία μέτρων ... για τη διατήρηση και περιποίηση της εγκεκριμένης εκμετάλλευσης επί της εγκεκριμένης έκτασης, όπως και τα απαραίτητα έργα, δηλ. κατασκευή βαθμίδων ή λήψη άλλων αναγκαίων μέτρων, για την προστασία του παρακειμένου δάσους ή των δασικών εκτάσεων», να «λαμβάνει όλα τα απαραίτητα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα κατά τους όρους της απόφασης έγκρισης επέμβασης ή τις υποδείξεις της δασικής υπηρεσίας για την αποτελεσματική προστασία του παρακειμένου δάσους ή δασικής έκτασης και εξασφάλιση της συνέχισης της δασοπονικής εκμετάλλευσης» και να «μη μεταβάλλει ή επεκτείνει τη χρήση της έκτασης πέραν του εγκεκριμένου σκοπού και να ασκεί διαρκή

και συστηματική καλλιέργεια της έκτασης καθ' όλο το χρόνο διάρκειας της έγκρισης επέμβασης» (άρ 8 του Κεφ. Β΄ της ΥΑ). Αν διαπιστωθεί ότι έχει εκλείψει ή μεταβληθεί ο σκοπός για τον οποίο παρεσχέθη η έγκριση επέμβασης, προβλέπεται ανάκληση της πράξης, κατόπιν αυτοψίας δασικού υπαλλήλου, έκπτωση του δικαιούχου και επιβολή ποινικών κυρώσεων (άρ. 9), με απόφαση του Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, η οποία επιδίδεται από υπάλληλο της δασικής υπηρεσίας, ο δε δικαιούχος της έγκρισης επέμβασης αποβάλλεται διοικητικώς από την έκταση, η οποία κηρύσσεται αναδασωτέα (άρ. 10). Τέλος, στο άρθρο 12, υπό τον τίτλο “Ανάρτηση - κύρωση δασικών χαρτών”, του αυτού Β΄ Κεφαλαίου της προσβαλλόμενης ΥΑ, το οποίο (άρθρο) αναφέρεται στις εκτάσεις τόσο των παρ. 5 επ. του άρθρου 47 όσο και του άρθρου 47B του ν. 998/1979, ορίζονται τα ακόλουθα: «1. Στις περιοχές όπου υπάρχει αναρτημένος δασικός χάρτης, για τις εκτάσεις οι οποίες δύναται να υπαχθούν στις διατάξεις των παραγράφων 5-14 του άρθρου 47 ή του άρθρου 47B του νόμου 998/1979 όπως ισχύει και είναι ενταγμένες στο ΟΣΔΕ, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 17 του ν. 3889/2010 ως ισχύει, εφόσον ο ενδιαφερόμενος έχει υποβάλλει σχετικό αίτημα υπαγωγής εντός της προθεσμίας της παραγράφου 1 του άρθρου 15 του ίδιου νόμου. Η ως άνω εξαίρεση από τις διατάξεις του άρθρου 17 ισχύει για όσο διάστημα απαιτείται για την έκδοση της διοικητικής πράξης έγκρισης εξαγοράς ή επέμβασης που προβλέπεται από τα ανωτέρω άρθρα, η οποία εκδίδεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας έξι μηνών από το πέρας της προθεσμίας της παραγράφου 1 του άρθρου 15. 2. Στις περιπτώσεις που κατατεθεί αντίρρηση στο δασικό χάρτη για την έκταση και αίτηση εφαρμογής των παραγράφων 5-14 του άρθρου 47 ή του άρθρου 47B του νόμου 998/1979 όπως ισχύει, τότε κρατείται η ανωτέρω αίτηση μέχρι τελικής κρίσης επί της αντίρρησης και εξετάζεται εφόσον η έκταση έχει κριθεί ως έχουσα δασικό χαρακτήρα ή είναι υπαγόμενη στην παράγραφο 5α του άρθρου 3 του νόμου 998/1979 όπως ισχύει. 3. Το αίτημα του ενδιαφερόμενου προς τη δασική αρχή για την υπαγωγή της έκτασης στις διατάξεις των παραγράφων 5-14 του άρθρου 47 ή του άρθρου 47B του ν. 998/1979 όπως ισχύει, κοινοποιείται στην αρμόδια Δ/ση Δασών με αντίγραφο της δήλωσης στο ΟΣΔΕ, για να γίνουν οι ενέργειες της επόμενης παραγράφου. 4. Οι εκτάσεις που σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο προβλέπεται να εξαιρεθούν της θεώρησης της παραγράφου 2 άρθρου 17 και της κύρωσης της παραγράφου 4 του ίδιου άρθρου του ν. 3889/2010 όπως ισχύει, θα αποστέλλονται από τη Δ/ση Δασών στην Ε. ΑΕ για να επεξεργαστούν και να εξαιρεθούν του προς κύρωση αρχείου, σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στο κεφάλαιο 5 της με αριθ. 146776/2459/21-10-2016 (ΦΕΚ 3532/Β/2016) απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Η αποστολή τους οφείλει να έχει ολοκληρωθεί σε χρονικό διάστημα 15 ημερών από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής αντιρρήσεων».

15. Επειδή, καθ' όσον αφορά τη μεταβίβαση κατά κυριότητα δασών και δασικών εκτάσεων που εκχερσώθηκαν πριν από την ισχύ του Συντάγματος του 1975 [11 Ιουνίου 1975] και καλλιεργούνται γεωργικώς, η διάταξη του άρθρου 47 παρ. 5 επ. του ν. 998/1979 δεν διακρίνει αν οι εκχερσώσεις αυτές έγιναν νομίμως, βάσει διοικητικής

πράξης που διαθέτει το τεκμήριο της νομιμότητας, ή αυθαιρέτως. Δεδομένου, όμως, ότι το άρθρο 13 του Κεφαλαίου Α της προσβαλλόμενης υπουργικής απόφασης αφορά, κατά το γράμμα του, τις εκχερσώσεις που έγιναν προ του Συντάγματος του 1975 «χωρίς άδεια», με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι, στην περίπτωση αυτή [των αυθαιρέτων εκχερσώσεων προ της 11ης Ιουνίου 1975], η εξαγορά και παραχώρηση της κυριότητας δασών και δασικών εκτάσεων αντίκειται στα άρθρα 24 παρ. 1 και 117 παρ. 3 του Συντάγματος, αλλά και στις συνταγματικές αρχές της ισότητας (άρ. 4 Σ.) και του κράτους δικαίου.

16. Επειδή, όπως εκτέθηκε προηγουμένως (σκ. 8), στις αιτιολογικές εκθέσεις των ν. 4061/2012 και 4280/2014, που εισήγαγαν ρυθμίσεις περί μεταβίβασης δασικών εκτάσεων που εκχερσώθηκαν προ του Συντάγματος του 1975 και καλλιεργούνται έκτοτε, γίνεται δεκτό ότι «η απόδοση στην αγροτική εκμετάλλευση δασών και δασικών εκτάσεων είναι επιτρεπτή, σύμφωνα με το άρθρο 24 του συντάγματος μόνο για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος» και κρίνεται ότι, με τις κρίσιμες ως άνω διατάξεις, επιλύονται «προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί από την αλλαγή χρήσης εκτάσεων με δασικό χαρακτήρα, πριν τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 197[5], δεδομένης της πραγματικής κατάστασης που εδώ και δεκαετίες έχει δημιουργηθεί», «ενισχύεται η εθνική οικονομία και η απασχόληση και μάλιστα σε περιοχές που τα ποσοστά ανεργίας είναι ιδιαίτερα υψηλά» και διασφαλίζεται «ότι το περιβαλλοντικό ισοζύγιο της χώρας δεν διαταράσσεται, δεδομένου ότι επιβάλλεται η αναδάσωση άλλων εκτάσεων της χώρας». Σύμφωνα με όσα αναπτύσσονται στο παραδεκτώως κατατεθέν υπόμνημα του Δημοσίου, διατηρείται μία πραγματική κατάσταση, η ανατροπή της οποίας θα είχε ολέθρια αποτελέσματα για την Εθνική Οικονομία, αφού θα αφαιρούσε σημαντικά εισοδήματα από την αγροτική τάξη της χώρας, αλλά και από ιδιώτες, μη κατ' επάγγελμα αγρότες, που εκμεταλλεύονται μικροκαλλιέργειες, επιπλέον δε, η επίδικη ρύθμιση όχι μόνον δεν θα επιφέρει επιβάρυνση του περιβάλλοντος, πέραν αυτής που έχει ήδη συντελεσθεί επί δεκαετίες, αλλά συνοδεύεται από μέτρα αποκατάστασης του περιβάλλοντος, με την πρόβλεψη της υποχρέωσης καταβολής δαπάνης για να δασωθεί ή αναδασωθεί αντίστοιχη έκταση. Σύμφωνα με τα στοιχεία που περιέχονται στο εν λόγω υπόμνημα, έχουν ήδη υποβληθεί 20.162 αιτήματα υπαγωγής στις ρυθμίσεις του άρθρου 47 παρ. 5 του ν. 998/1979 (π.χ. 9.400 αιτήματα στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου - Δυτικής Ελλάδας - Ιονίου, για εκτάσεις 80.000 στρ.) και 12.211 αιτήματα υπαγωγής στις ρυθμίσεις του άρθρου 47 παρ. 13 του αυτού νόμου, όμως, ο αριθμός αυτός είναι ενδεικτικός, καθώς αναμένεται να πολλαπλασιασθεί έως τη λήξη της προθεσμίας υποβολής τέτοιων αιτήσεων, που έχει παραταθεί έως τις 8.8.2020.

17. Επειδή, όπως ήδη αναφέρθηκε, το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος επιβάλλει την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, των δασών και των δασικών εκτάσεων και τη λήψη μέτρων για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Το τελευταίο εδάφιο της διάταξης αυτής του Συντάγματος επιτρέπει τη μεταβολή του προορισμού των δασών

και των δασικών εκτάσεων, μόνον αν «προέχει για την εθνική οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον», και η νομοθεσία προέβλεπε, διαχρονικώς, τη δυνατότητα παραχώρησης δασικών εκτάσεων για αγροτική καλλιέργεια, η οποία τελούσε πάντοτε -ασχέτως, δηλαδή, από την έκδοση οριστικού παραχωρητηρίου ή την παρέλευση μακρού χρόνου- υπό την προϋπόθεση ότι διατηρείτο η γεωργοδενδροκομική καλλιέργεια. Στις περιπτώσεις αυτές, η παραχωρούμενη δασική έκταση δεν αποχαρακτηριζόταν, ούτε έχανε το δασικό της χαρακτήρα οριστικώς, αλλά επιτρεπόταν η χρησιμοποίησή της για μόνιμη γεωργική εκμετάλλευση, αποκλεισμένης κάθε περαιτέρω αλλαγής χρήσης της σε οικιστική ή άλλη, ενώ, μετά τη διαπίστωση της έλλειψης ή απώλειας της ως άνω προϋπόθεσης, η παραχώρηση υπέκειτο σε ανάκληση με διοικητική πράξη, η οποία συνεπαγόταν την εφαρμογή των διατάξεων της δασικής νομοθεσίας [πρβ. ΣτΕ 566/1979, 1592/1987, 2051/2003, 2078/2004, 1661/2005, 3937/2006, 3947/2008, 137/2009, 3685/2010, 4667/2011, 256/2014, 2602/2016, επί των διατάξεων του ν. 2636/1921 (Α' 135), που κωδικοποιήθηκαν στα άρθρα 204 επ. του ν. 3077/1924 (Α' 113), και των παρεμφερών διατάξεων των ν. 4173/1929 (Α' 205), α.ν. 857/1937 (Α' 367), ν.δ. 86/1969 (Α' 7) και του άρθρου 46 ν. 998/1979, που επέτρεπαν την παραχώρηση κατά κυριότητα σε τρίτους, κατά κανόνα μετά από δημοπρασία, δασικών εκτάσεων, των οποίων η αξία δεν ήταν σπουδαία από δασοπονική άποψη, εφόσον ήταν κατάλληλες για γεωργική καλλιέργεια ή δενδροκομική εκμετάλλευση]. Η διάταξη, όμως, αυτή, του άρθρου 24 παρ. 1 (εδ. τελευταίο) του Συντάγματος, αφορά περιπτώσεις μεταβολής, για το μέλλον, του προορισμού ορισμένων δασικών εκτάσεων, προκειμένου αυτές να αποδοθούν εφεξής σε γεωργική χρήση, και δεν τυγχάνει εφαρμογής επί δασών και δασικών εκτάσεων που καταστράφηκαν χωρίς νόμιμη αιτία (πρβ. ΣτΕ 453/2014 7μ.), με οποιοδήποτε τρόπο (πυρκαγιά, εκχέρσωση κ.λπ.), είτε πριν, είτε μετά την έναρξη ισχύος του Συντάγματος του 1975. Για τις εκτάσεις αυτές, ισχύει και υπερισχύει η αυστηρότερη ρύθμιση του άρθρου 117 παρ. 3 του Σ., η οποία επιβάλλει την κήρυξη της δασικής έκτασης που αποψιλώθηκε παρανόμως ως αναδασωτέας, κατά δέσμια αρμοδιότητα (ΣτΕ 3168/2015, πρβ. 2153/2015 Ολομ. κ.ά.), ανεξαρτήτως της παρόδου μακρού χρόνου από την καταστροφή της, και αποκλείει τη διάθεσή της για κάθε άλλο σκοπό δημοσίου συμφέροντος που θα δικαιολογούσε κατά νόμο επέμβαση στο δάσος πριν την καταστροφή του, σύμφωνα με το έκτο κεφάλαιο του ν. 998/1979 [ΣτΕ 1713/2018, 1441/2016, 677/2010 Ολομ., 2862/2007 7μ., 2778/1988 Ολομ. κ.ά. - βλ. επίσης ΣτΕ 696/2016, 4249/2014 7μ. κ.ά.· πρβ., επί του άρθρου 38 παρ. 1 του ν. 998/1979, ως ίσχυε πριν την αντικατάστασή του με τους ν. 4280/2014 και 4342/2015: ΣτΕ 3961/2014, 2640/2009 Ολομ., 1285-86/2009 7μ., 2763/2006 7μ., 2126, 1316/2000, 2619/1982 κ.ά, πρβ. επίσης ΣτΕ 2456/2017]. Υπό τα δεδομένα αυτά, κατά την άποψη που επικράτησε στο Τμήμα, η εξαγορά δασών/δασικών εκτάσεων που εκχερσώθηκαν προ του 1975 αυτογνωμόνως, προκειμένου να καλλιεργηθούν, και η μεταβίβαση κυριότητας, έναντι τιμήματος, στους κατόχους αυτών, υπό την προϋπόθεση ότι η αγροτική χρήση συνεχίζεται έως την έκδοση της πράξης εξαγοράς και θα συνεχισθεί

και στο μέλλον (άρθρο 47 παρ. 5 επ. του ν. 998/1979), αντίκεινται προς τα άρθρα 24 παρ. 1 και 117 παρ. 3 του Συντάγματος, όπως βασίμως προβάλλεται. Εξάλλου, να μιν επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, να εγκριθεί επέμβαση σε καείσες ή παρανόμως αποψιλωθείσες δασικές και αναδασωτέες εκτάσεις, υπό την προϋπόθεση ότι η επέμβαση εξυπηρετεί ανάγκη με ιδιαίτερη κοινωνική, εθνική ή οικονομική σημασία [ΣτΕ 2499/2012 Ολομ.], στην κρινόμενη, όμως, περίπτωση, η επίκληση της ενίσχυσης της εθνικής οικονομίας και της απασχόλησης γίνεται όλως αορίστως, ενώ η αυθαίρετη εκχέρωση και εν συνεχεία αγροτική εκμετάλλευση δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων -και μάλιστα από πρόσωπα μη ασχολούμενα κατ' επάγγελμα με τη γεωργία-, η δημιουργία πολυετών πραγματικών καταστάσεων και η αποτροπή «αντιδικία[ς] πολιτών και υπηρεσιών για τη χρήση των ακινήτων» δεν συνιστούν, επ' ουδενί, επίκληση εξαιρετικής ανάγκης με ιδιαίτερη κοινωνική, εθνική ή, έστω, οικονομική σημασία, που θα δικαιολογούσε την έγκριση των, αυθαίρετως πραγματοποιηθεισών προ του 1975, εκχερνώσεων δασών και δασικών εκτάσεων, αδιαφόρως αν οι εκτάσεις αυτές καλλιεργήθηκαν έκτοτε επί δεκαετίες. Από τη φύση δε του πράγματος, οι εκχερνώσεις αυτές έχουν γίνει ανεπιλέκτως και ασυνδέτως προς κρατικούς αναπτυξιακούς σκοπούς ή άλλους λόγους δημοσίου συμφέροντος, δημιουργούν τετελεσμένες καταστάσεις και εμποδίζουν το σχεδιασμό αγροτικής πολιτικής, σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να θεωρηθεί ότι η ρύθμιση επιδιώκει θεμιτό σκοπό εξ εκείνων που περιγράφονται στο άρθρο 106 Σ. Επιπλέον, η ευνοϊκή μεταχείριση των αυθαίρετως καλλιεργησάντων δάση και δασικές εκτάσεις, χωρίς άδεια της αρμόδιας αρχής, και η μεταβίβαση των εκτάσεων αυτών κατά κυριότητα στους καλλιεργητές τους αντίκεινται και στις συνταγματικές αρχές του κράτους δικαίου και της ισότητας, αφού θέτουν την κατηγορία αυτή προσώπων -όχι απαραίτητως αγροτών, μετά την απάλειψη του αρχικώς προβλεφθέντος, με το ν. 4061/2012, σχετικού όρου-, που έδρασαν αυθαίρετως, σε πλεονεκτική θέση έναντι όσων δεν προέβησαν αυτογνωμόνως σε αποψίλωση δασικών εκτάσεων ή έναντι όσων το έπραξαν μιν, αλλά αποβλήθηκαν από δασικές εκτάσεις που είχαν αυτοβούλως καταλάβει, επειδή η Διοίκηση, στην περίπτωση αυτή, προέβη, ως όφειλε, στις νόμιμες ενέργειες αποβολής τους (πρβ. ΣτΕ 1471/2018 παραπ. Ολομ., Ολομ. 1782/2009, 521/2014). Ούτε, άλλωστε, η πάροδος μακρού χρόνου συνιστά λόγο που καθιστά νόμιμη την αυθαίρετη εκχέρωση και την παύση υπαγωγής της έκτασης στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, δεδομένου ότι, κατά παγία νομολογία (ΣτΕ 138/2015, 1319/2000 κ.ά.), το Σύνταγμα δεν επιτρέπει στο νομοθέτη να θεσπίσει χρονικούς περιορισμούς στην υποχρέωση αναδάσωσης δάσους ή δασικής έκτασης που έχουν καταστραφεί, ούτε ανέχεται, ως εκ τούτου, τη διατήρηση -πολλώ δε μάλλον, την προστασία- πραγματικών καταστάσεων που θεμελιώνονται σε αυθαίρετη καταστροφή δασικής βλάστησης. Ως εκ τούτου, η αντίθεση προς το Σύνταγμα της γενικευμένης «νομιμοποίησης» εκχερνώσεων χιλιάδων στρεμμάτων δασικής γης δεν θεραπεύεται από την υποχρέωση συνέχισης της αγροτικής καλλιέργειας στο διηνεκές, επί ποινή ανάκλησης της παραχώρησης, ή από την καταβολή, πέραν του τιμήματος απόκτησης της έκτασης (που καθορίσθηκε σε

ιδιαιτέρως χαμηλά επίπεδα και μειώθηκε, μάλιστα, στο 1/4 της αντικειμενικής αξίας της, έναντι του 1/3 που ίσχυε πριν), χρηματικού ανταλλάγματος που θα χρησιμοποιηθεί για την «αναδάσωση» ή «δάσωση» αντίστοιχων εκτάσεων, που βρίσκονται στην ίδια ή σε όμορη περιοχή, άλλως, εντός της ίδιας διοικητικής ενότητας ή όμορης αυτής, ελλείψει δε αυτών, σε άλλη έκταση που θα υποδειχθεί από τη δασική υπηρεσία, κατά το άρθρο 45 παρ. 8 του ν. 998/1979. Ειδικώς δε ως προς το τελευταίο αυτό ζήτημα, η επίμαχη διάταξη προβλέπει ότι η χρήση του ανταλλάγματος που θα καταβάλει ο ενδιαφερόμενος επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί, κατά πρώτο λόγο, για «αναδάσωση» άλλων εκτάσεων, για τις οποίες θα υφίστατο, ούτως ή άλλως, υποχρέωση αναδάσωσης, κατά το Σύνταγμα (117 παρ. 3) και το νόμο, με αποτέλεσμα, στην περίπτωση αυτή, να μην αναπληρώνεται ο δασικός πλούτος που η παραχωρούμενη δασική έκταση διέθετε προτού εκχερσωθεί παρανόμως. Για τους ίδιους ως άνω λόγους, διαπιστώνεται αντίθεση προς το Σύνταγμα και της παρ. 13 του άρθρου 47 του ν. 998/1979, που προβλέπει έγκριση επέμβασης και αλλαγή χρήσης δασικής έκτασης, σύμφωνα με το άρθρο 47B του νόμου, όταν οι κάτοχοι δασικών εκτάσεων που εκχερσώθηκαν αυθαιρέτως προ της ισχύος του Συντάγματος του 1975 και καλλιεργούνται αγροτικώς δεν επιθυμούν να καταβάλλουν το τίμημα εξαγοράς και να τις αποκτήσουν κατά κυριότητα. Πέραν αυτών, η νεώτερη ρύθμιση του άρθρου 47 παρ. 5 του ν. 998/1979 προβλέπει ότι οι εκχερσωθείσες προ του Συντάγματος του 1975 δασικές εκτάσεις, οι οποίες εξαγοράζονται από ιδιώτες, «δεν υπάγονται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας» (βλ. εδ. α' της διάταξης αυτής) και, όπως αναφέρει το Δημόσιο στο έγγραφο απόψεων προς το Δικαστήριο (υπ' αρ. πρωτ. 174976/3740/5.11.2018 της Δ/σης Προστασίας Δασών και Αγροπεριβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας), δεν αποτυπώνονται στο Δασολόγιο, το οποίο, όπως βασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση, προσαρμόζεται στο πραγματικό δεδομένο των αυθαίρετων εκχερσώσεων, κατά παράβαση και του άρθρου 24 παρ. 1 εδ. δ' του Σ., που επιβάλλει τη σύνταξη δασολογίου, με αντικειμενικό σκοπό την προστασία δασών και δασικών εκτάσεων. Επίσης, παρά το γεγονός ότι η προγενέστερη ρύθμιση του άρθ. 29 του ν. 4061/2012 (Α' 66) εξαιρούσε από τη δυνατότητα εξαγοράς τις [εκχερσωθείσες προ του Σ. 1975] εκτάσεις που περιλαμβάνονταν σε κυρωμένους δασικούς χάρτες ως δάση, δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις (ανωτέρω, σκ. 8), η επίδικη ρύθμιση του άρθρου 47 παρ. 5 του ν. 998/1979 δεν επαναλαμβάνει την εξαίρεση αυτή, ενώ μάλιστα, μετά το ν. 4546/2018, η προθεσμία υποβολής δηλώσεων υπαγωγής έχει επιμηκυνθεί έως τις 8.8.2020, αδιαφόρως αν η έκταση για την οποία θα υποβληθεί αίτημα εξαγοράς έχει -ή θα έχει, έως τότε- περιληφθεί σε κυρωθέντα δασικό χάρτη. Τέλος, όπως βασίμως προβάλλεται, αν υποβληθεί αίτημα υπαγωγής στα άρθρα 47 παρ. 5 έως 14 [ή 47B] του ν. 998/1979 εκτάσεων εντεταγμένων στο ΟΣΔΕ, εντός της προθεσμίας άσκησης αντιρρήσεων κατά του αναρτηθέντος δασικού χάρτη, καθυστερεί επί έξι μήνες, ειδικώς ως προς τις εκτάσεις αυτές, η διαδικασία θεώρησης και κύρωσης των δασικών χαρτών, με σκοπό να διευκολυνθούν οι ενδιαφερόμενοι στη συνέχιση της καλλιέργειας και στην υποβολή των σχετικών αιτήσεων υπαγωγής στις επίμαχες

διατάξεις, και, κατά συνέπεια, βραδύνει ακόμη περισσότερο, χωρίς αποχρώντα, από συνταγματικής απόψεως, λόγο, η κατάρτιση του δασολογίου (πρβ. ΣτΕ 805/2016 και 1203/2017).

18. Επειδή, κατά τη γνώμη του Προέδρου του Τμήματος, Αντιπροέδρου Α. Ράντου, ο οποίος μειοψήφησε, η επίδικη ρύθμιση των παρ. 5 και 13 του άρθρου 47 του ν. 998/1979 αφορά δάση και δασικές εκτάσεις που έχουν παρανόμως αποψιλωθεί προ μακρού χρόνου (προ του 1975) και έκτοτε καλλιεργούνται διαρκώς, με αποτέλεσμα να μην παρίσταται αδικαιολόγητη, κατά τον ασκούμενο εν προκειμένω από τον ακυρωτικό δικαστή οριακό έλεγχο συνταγματικότητας, η εκτίμηση του νομοθέτη ότι, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, δεν ενδείκνυται η αναδάσωση των εκτάσεων, αλλά η διατήρηση των γεωργικών καλλιεργειών που ασκούνται στη συγκεκριμένη θέση επί σχεδόν 40 έτη και η, κατόπιν εξαγοράς, μεταβίβαση της κυριότητας στους κατόχους τους υπό διαλυτική αίρεση ή, κατ' επιλογήν τους, η έγκριση (αναδρομικώς) επέμβασης και αλλαγής χρήσης. Τούτο ενόψει και του ότι μόνη η αγροτική εκμετάλλευση εξαγγέλλεται ρητώς, στο άρθρο 24 παρ. 1 του Σ., ως τομέας σημαντικός για την εθνική οικονομία και, κατά συνέπεια, ως κατ' εξοχήν λόγος υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογεί την αλλαγή χρήσης δασικών εκτάσεων. Ο σκοπός δε αυτός, της διατήρησης των υφισταμένων από μακρόν γεωργικών εκμεταλλεύσεων, εξυπηρετείται λυσιτελώς με την επιβολή υποχρέωσης συνέχισης της καλλιέργειας στο διηνεκές, επί ποινή, αφενός, ανάκλησης («αυτοδίκαιης ακύρωσης») της παραχώρησης και του χορηγηθέντος τίτλου κυριότητας και, αφετέρου, υπαγωγής της έκτασης στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, ενώ, παραλλήλως, λαμβάνεται μέριμνα για την εξαίρεση από τη δυνατότητα εξαγοράς των εκτάσεων που εμπίπτουν σε περιοχές ειδικής προστασίας του άρθρου 19 του ν. 1650/1986 (περιοχές απόλυτης προστασίας ή προστασίας της φύσης, φυσικά, εθνικά ή περιφερειακά πάρκα, ΕΖΔ, ΖΕΠ, ΚΑΔ, εκτός αν η αγροτική χρήση προβλέπεται από το ειδικό καθεστώς τους) και για τη διατήρηση του περιβαλλοντικού - δασικού ισοζυγίου, κατά τρόπον ώστε η παραχωρούμενη, εν τοις πράγμασι μη δασική, έκταση να αναπληρώνεται από άλλη που αναδασώνεται ή δασώνεται. Θα εμφανιζόταν δε ως αδικαιολογήτως αντιφατικός ο συνταγματικός νομοθέτης αν εθεωρείτο ότι επιτρέπει μεν την εφεξής δημιουργία νέων πραγματικών καταστάσεων εις βάρος του δασικού πλούτου, επιτρέποντας σήμερα τις εκχερσώσεις για αγροτική εκμετάλλευση, απαγορεύει, όμως, τη νομιμοποίηση, με πολλαπλό αντάλλαγμα, εκχερσώσεων που έχουν γίνει πριν από σαράντα χρόνια, για σταθερή αγροτική εκμετάλλευση, που συνεχίζεται αδιαλείπτως. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, άλλωστε, δεν μπορεί πλέον να γίνεται λόγος για προστατευτέο οικοσύστημα, αφού αυτό έχει προ πολλού απολέσει την ιδιότητα αυτή, χωρίς δυνατότητα ανάταξης. Συνιστά δε, πάντως, λόγο εξαιρετικού δημοσίου συμφέροντος, ανάλογο με τις λοιπές νομοθετικά ή νομολογιακά γενόμενες δεκτές εξαιρέσεις από τη διατύπωση της ρύθμισης του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος, η, υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις και συνθήκες, άδεια προς συνέχιση γεωργικής

εκμεταλλεύσεως. Εξάλλου, η ταχεία κατάρτιση και ολοκλήρωση του δασολογίου, που συνιστά λόγο υπερτέρου δημοσίου συμφέροντος, όχι μόνο δεν διευκολύνεται με την υιοθέτηση της αντίθετης γνώμης, αλλά καθυστερεί και παρακωλύεται περαιτέρω από την ανάγκη περιπτωσιολογικής εξέτασης πλήθους διοικητικών και άλλων πράξεων, που προδήλως θα έχουν εκδοθεί κατά τη διαρρέυσασα τεσσαρακονταετία. Κατά τη γνώμη, συνεπώς, αυτή, οι ως άνω ρυθμίσεις των παρ. 5 επ. και 13 του άρθρου 47 του ν. 998/1979 είναι συνταγματικώς ανεκτές.

19. Επειδή, περαιτέρω, με την κρινόμενη αίτηση αμφισβητείται η συνταγματικότητα της διάταξης του άρθρου 47B του ν. 998/1979 (που παρετέθη στη σκ. 9), με την οποία προβλέφθηκε, αφενός, η έκδοση άδειας επέμβασης για γεωργική ή δενδροκομική καλλιέργεια σε δάση, δασικές ή και αναδασωτέες εκτάσεις, που εκχερσώθηκαν αυθαιρέτως και καλλιεργούνται μετά την έναρξη ισχύος του Συντάγματος του 1975 και έως 7.3.2017, και, αφετέρου, η μεταβίβαση της χρήσης (και όχι της κυριότητας) των εκτάσεων αυτών, υπό τις εξής προϋποθέσεις: α) ότι η χρήση αυτή (αγροτική) διατηρείται «έως σήμερα», β) ότι δεν πρόκειται για εκτάσεις εντός περιοχών του άρθρου 19 του ν. 1650/1986 [προστατευόμενων περιοχών, πάρκων, ΕΖΔ, ΖΕΠ κ.ο.κ.], γ) ότι η έγκριση παρέχεται «σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 45 και της παρ. 2 του άρθρου 47», η δεύτερη των οποίων προβλέπει τη διαπίστωση, κατόπιν εκπόνησης οικονομοτεχνικής μελέτης βιωσιμότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης, «ότι οι εδαφολογικές και οικολογικές συνθήκες συνηγορούν υπέρ αυτού του τρόπου εκμετάλλευσης χωρίς να παραβιάζεται η λειτουργία του δασικού οικοσυστήματος, από την απώλεια του φυσικού του στοιχείου, ...», εκτός αν η έκταση είναι ήδη εντεταγμένη στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ), οπότε δεν απαιτείται τέτοια μελέτη, παρά μόνον γνωμοδότηση της δασικής υπηρεσίας, με το διαγραφόμενο στο νόμο περιεχόμενο, δ) ότι θα καταβληθεί χρηματικό αντάλλαγμα για την απώλεια του δάσους και αντισταθμιστική δαπάνη για να υλοποιηθεί αναδάσωση ή δάσωση και ε) ότι η έγκριση επέμβασης διαρκεί όσο διατηρείται η γεωργική/δενδροκομική καλλιέργεια, άλλως, επί μεταβολής της χρήσης, ανακαλείται η έγκριση, θεωρούνται «αυτοδικαίως άκυρες» η σχετική διαπιστωτική πράξη και η πράξη μεταβίβασης της χρήσης, εφαρμόζονται οι διατάξεις της δασικής νομοθεσίας και επιβάλλονται ποινικές κυρώσεις. Όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω (σκ. 10), στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4315/2014 αναφέρεται ότι η «γεωργική ή δενδροκομική εκμετάλλευση των μη εχουσών ιδιαίτερη δασοπονική αξία δασικών εκτάσεων προβλεπόταν από την εκάστοτε ισχύουσα δασική νομοθεσία, χάριν της εθνικής οικονομίας και της θεραπείας κοινωνικών αναγκών», ότι «προτείνεται χάριν της προαγωγής της Εθνικής Οικονομίας και της στήριξης του πρωτογενούς τομέα, η συνέχιση της γεωργικής εκμετάλλευσης δασικού χαρακτήρα εκτάσεων, που είχαν εκχερσωθεί χωρίς άδεια μετά τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος και έως την 7η Μαρτίου 2007, που ξεκίνησε η αεροφωτογράφιση του συνόλου της χώρας από την «Ε. Α.Ε.», οι οποίες όμως διατηρούν τη χρήση αυτή ανελλιπώς μέχρι σήμερα», και ότι «η γεωργική καλλιέργεια δεν συνεπάγεται επιβάρυνση του περιβάλλοντος». Στο δε

υπόμνημα του Δημοσίου περιέχονται επιχειρήματα υπέρ της συνταγματικότητας του άρθρου 47B του ν. 998, όμοια προς τα ήδη εκτεθέντα ανωτέρω, επ' ευκαιρία της ρύθμισης του άρθρου 47 παρ. 5 του ίδιου νόμου, και στοιχεία σύμφωνα με τα οποία έχουν ήδη υποβληθεί 31.066 αιτήματα υπαγωγής στις ρυθμίσεις του άρθρου 47B του ν. 998/1979 (π.χ. 9.896 αιτήματα στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας, 19.420 στην Α.Δ. Μακεδονίας - Θράκης). Σύμφωνα, τέλος, με το υπόμνημα του Δημοσίου, οι εκτάσεις για τις οποίες έχει ήδη ζητηθεί είτε παραχώρηση κυριότητας (47 παρ. 5 του ν. 998), είτε έγκριση επέμβασης (47 παρ. 13 και 47B), ανέρχονται συνολικώς σε 218.000 στρέμματα.

20. Επειδή, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, η ως άνω διάταξη του άρθρου 47B του ν. 998/1979, με την οποία παρέχεται δυνατότητα υποβολής αιτημάτων με το προπεριγραφέν περιεχόμενο, και δη χωρίς χρονικό περιορισμό, αντιβαίνει προς το Σύνταγμα, κατά τα βασίμως προβαλλόμενα. Συγκεκριμένα, η προβλεπόμενη έγκριση επέμβασης νομιμοποιεί τις εκχερσώσεις που έγιναν αυθαιρέτως σε δάση και δασικές εκτάσεις, μετά την ισχύ του Συντάγματος του 1975 και έως την 7η Μαρτίου 2007, και την αλλαγή χρήσης των εκτάσεων από δασικές -ή και αναδασωτέες- σε αγροτικές, κατά παράβαση των άρθρων 24 παρ. 1 και 117 παρ. 3 του Συντάγματος. Επιπλέον, η μεταβίβαση της χρήσης των εν λόγω εκτάσεων προς τους καλλιεργητές δημιουργεί μεταγραφτέο, μεταβιβάσιμο και εμπορεύσιμο τίτλο, με οικονομική αξία, και δημιουργεί αδικαιολόγητη ευμενή μεταχείριση των αυθαιρέτως καλλιεργησάντων δάση και δασικές εκτάσεις. Το άρθρο 47B του ν. 998/1979 καλύπτει, όπως και στην περίπτωση του άρθρου 47 παρ. 5 επ. του νόμου, εκχερσώσεις που έχουν γίνει κατά τα οριζόμενα στο νόμο χρονικά διαστήματα (1975 - 2007) ανεπιλέκτως και ασυνδέτως προς κρατικούς αναπτυξιακούς σκοπούς και, ως εκ τούτου, δεν προκύπτει ότι η ρύθμιση αυτή έχει αποτελέσει προϊόν στάθμισης μεταξύ, από τη μία πλευρά, της υποχρέωσης προστασίας του περιβάλλοντος και των δασικών εκτάσεων, και, από την άλλη, της ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας, ούτε, πολύ περισσότερο, προκύπτει ότι εξυπηρετείται ανάγκη με ιδιαίτερη κοινωνική, εθνική ή οικονομική σημασία, που θα δικαιολογούσε, όλως κατ' εξαίρεση, την έγκριση της επέμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 117 παρ. 3 του Συντάγματος. Και τούτο για τον ειδικότερο λόγο ότι η οικονομοτεχνική μελέτη βιωσιμότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης, που εκπονείται, κατά το άρθρο 47B του ν. 998/1979, μόνον για όσες εκτάσεις δεν είναι εντεταγμένες στο ΟΣΔΕ, ερευνά, κατά το νόμο και την προσβαλλόμενη κανονιστική απόφαση, την καταλληλότητα του εδάφους για το συγκεκριμένο είδος εκμετάλλευσης και αναφέρεται στη «Δυναμική και προοπτικές των εκμεταλλεύσεων», στη «Συμβολή στη βελτίωση της αγοράς», στις «Αναμενόμενες αποδόσεις της εκμετάλλευσης βάσει τρεχουσών τιμών πώλησης των παραγόμενων προϊόντων» και σε «σύνοψη των χρηματοοικονομικών στοιχείων και συνοπτική έκθεση για τη βιωσιμότητα της υφιστάμενης καλλιέργειας», χωρίς να αξιολογεί τα ανωτέρω δεδομένα σε σχέση προς συγκεκριμένο στόχο ανάπτυξης ειδικού τομέα της αγροτικής παραγωγής (π.χ. παραγωγή δυσεύρετου, τοπικού ή εξειδικευμένου αγροτικού προϊόντος) και της

εθνικής οικονομίας, ούτε, εν πάση περιπτώσει, ο νόμος προβλέπει σχετική εξατομικευμένη κρίση για το ζήτημα αυτό, από αρμόδιο προς τούτο όργανο. Κατά την ειδικότερη δε γνώμη του Προέδρου του Τμήματος, Αντιπροέδρου Α. Ράντου, η διάταξη του άρθρου 47B του ν. 998/1979 αντίκειται στο Σύνταγμα, διότι αφορά και πολύ πρόσφατες καλλιέργειες (έως και έτους 2007, μόλις επτά έτη πριν από τη δημοσίευση του ν. 4315/2014), με αποτέλεσμα να μην υφίσταται δικαιολογητικός λόγος νομιμοποίησής τους από πλευράς συμφέροντος της εθνικής οικονομίας, όπως αντιθέτως, κατά τη γνώμη αυτή, συμβαίνει στην περίπτωση των εκχερσώσεων προ του 1975 και της διαρκούς καλλιέργειας των εκτάσεων επί 40 ή και περισσότερα έτη.

21. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, το Τμήμα άγεται στην κρίση ότι οι διατάξεις του άρθρου 47 παρ. 5 επ. του ν. 998/1979, κατά το μέρος που αναφέρονται σε εκχερσώσεις που έγιναν αυθαιρέτως, και του άρθρου 47B του ίδιου νόμου αντίκεινται στο Σύνταγμα και δεν μπορούν να παράσχουν νόμιμο έρεισμα στην προσβαλλόμενη πράξη, η οποία και θα έπρεπε να ακυρωθεί, ως καθορίζουσα «τον τρόπο και τη διαδικασία» της μεταβίβασης κυριότητας ή χρήσης και χορήγησης άδειας επέμβασης, κατ' εφαρμογή των διατάξεων αυτών. Ως εκ τούτου και σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 100 του Συντάγματος, προστεθείσα με το από 6.4.2001 Ψήφισμα της Ζ΄ Αναθεωρητικής Βουλής (: «Όταν τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας ... κρίνει διάταξη τυπικού νόμου αντισυνταγματική παραπέμπει υποχρεωτικά το ζήτημα στην οικεία ολομέλεια, εκτός αν αυτό έχει κριθεί με προηγούμενη απόφαση της ολομέλειας ή του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου αυτού»), το ζήτημα της αντισυνταγματικότητας των προαναφερθεισών διατάξεων πρέπει να παραπεμφθεί στην Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ενόψει δε της παραπομπής στην Ολομέλεια του ζητήματος της συνταγματικότητας των διατάξεων νόμου επί των οποίων ερείδεται η προσβαλλόμενη πράξη, αποβαίνει περιττή, επί του παρόντος, η εξέταση των λοιπών λόγων ακυρώσεως.